Buvo nuobodu. Saul? šild?, bet nuobodžiai. Upelis ?iurleno, bet taip jis ?iurlendavo kiekvien? miel? dien?. Ir dar nuobodžiai. Paukš?iai ?iulb?jo, bet j? tirlirliavimus Gugis jau mok?jo mintinai, tad klausyti buvo nuobodu. Atrod?, kad n?ra nieko, kas gal?t? nuspalvinti ši? skais?i?, kvapi? ir triukšming? dien?. Turb?t iš to nuobodulio jis net su Pukiu susipliek?! Taip, susimuš? – mat Gugis drožin?jo, ir ži? – iš lazdos tarsi pažvelg? Šiušos nasrai, o anas leptel?jo kažk? negražaus. Gugis skolingas neliko – primin? Pukio proto siaurum?. Tada anas š? t? pasak? apie „žmogkaukš?“, o jis – apie „šeškasmird?“. Toliau net daug stengtis nereik?jo. Di?kis šoko ant jo su kumš?iais, bet Gugis net nesiruoš? išsig?sti – ne veltui kaukas su žmon?mis ? žyg? ?jo, ne veltui kunigo Rumbaudo s?nus Jaunius j? išmok? smeiguoliu kautis taip, kaip žmon?s kaunasi. Smeiguolio jis šalia netur?jo, bet stora lazda j? puikiai pakeit?. Ir, rod?s, visas nuobodulys staiga virto pyk?iu, kirtusiu Pukiui, – be jokio gailes?io, tarsi anas b?t? kaltas d?l nuobodži? paukš?i?, nuobodaus upelio ir net nuobodžios saul?s! Per vien? šon?, per kit?, ir dar, ir dar! Pukis parkrito, ?m? gailiai inkšti, dangstytis tai vien?, tai kit? vanojam? šon?, o ?ia dar gavo ir per aus?! Ir per kit?!

„Gugi! Atsitok?k! K? darai!“ – š?ktel?jo kažkas. Mat paži?r?ti, koks gi ?ia erzelis, sub?go ir darbus met? kiti kaukai. Gug?, giliai alsuojant? ir vis dar tvirtai spaudžiant? rankoje pagaikšt?, jie varst? keistais žvilgsniais, bet tyl?jo, nieko nesak?. O jis pats piktai žvelg? ? po kojomis susirietus?, apgail?tin?, ?k?iojant? di?k? kaukabern?... Mat?, kaip iš jo prakirstos kaktos sr?va kraujas. Keista, bet jam visai nebuvo gaila bendragen?io – k? ten gaila! Užtekt? vieno piktesnio žodžio, ir tuo pa?iu pagaliu mest?si ant bet kurio kito!

Kol nepasteb?jo motut?s Gub?s. Ji nieko nesak? – tik pasilenk? prie Pukio ir skepetaite nuval? krauj?. Tada atsis?do, paguld? kaukabernio galv? sau ant keli? ir š?ktel?jo: „Tuoj pat pakvieskite Vilt?!“ Akimirksn? Gugio ir motut?s Gub?s akys susitiko. Ir žiniuon?s žvilgsnyje Gugis išskait? tai, kad j? nelyg žem?s kasant ol? užgriuvo jausmas, jog padar? kažk? labai bloga.

– Jis pirmas puol?... – suniurn?jo nepakeldamas galvos. Žinojo, kad motut? tur?t? j? išgirsti. Bet ji nieko neatsak?, tik tar?:

– Nesijudink, Puki...

Gugis apsidair?, susirinkdamas besistebin?ius bendragen?i? žvilgsnius, numet? ? šon? pagaikšt? ir susik?prin?s, vilkdamas kojas nusp?dino prie upelio. Ten sta?iai suzmeko ant kranto, apkabino rankomis kelius ir ?smeig? bereikšm? žvilgsn? ? vanden?. Iš už nugaros vis pasivydavo žodži? nuotrupos: „...kas gi ?ia buvo?.. Ko tas Gugis elgiasi it pasiut?s vilpišis?.. Mušti nukritus??! Nesipriešinant?? Et... Ar tik ne iš žmoni? išmoko taip daužytis?“ Kaukabernis skaudžiai sukando l?pas, kad neatsiliept? ir v?l nesuliepsnot? pyktis, kad neprad?t? r?kti: „Taip! Iš žmoni?! Žmon?s mane kautis išmok?! Ir k? man padarysite? Sakote, aš – žmogkaukis?! Ir gerai, ir labai gerai, ir b?siu žmogkaukiu!“ Ir juk nei vienas, nei vienas nepasak?, kad Pukis pirmas prikibo, Pukis pirmas j? ?žeid?, Pukis galiausiai j? užpuol?! Pirmas! Ir tod?l gavo, ko nusipeln?!..

O juk dar ne taip seniai atrod?, kad po žiemos jis taip išsiilg?s nam?, sav?, draug?, net to prietrankos Pukio... Bet gr?žus iš Pagiri? viskas buvo ne taip. J? erzino kvaili kaukavaiki? žaidimai, nuolat burbantis ir priekaištaujantis pod?li? priži?r?tojas Kupris, kasdieniai kauk? r?pes?iai, suvarg? t?veliai... Net senolio Urkio patarimai dabar jam atrod? vaikiški ir juokingi. Kiekviena ?manoma proga jis taik?si v?l parl?kti ? Pagirius, kur jo lauk? ir Beržas, ir Rytis. Net su Saulute buvo ?domiau nei ?ia, Kaukašlaityje. Tik štai Jaunius buvo

kažkur išjoj?s su t?vu. Gugis žinojo, kad v?l tur?s labai daug papasakoti, kai sugr?š. O pats kaukas k? papasakot?? Snarkis visus kaukajaunius išvijo ? medžiokl?? Sek?si žvejyba? Gardžios šaknel?s? Tik it varnal?ša ?kyri s?žin?s graužatis – nepad?jau, nepadariau, išsisukau – priversdavo pareiti ir nuveikti k? nors naudinga visai kauk? kaimynijai. Bet tik apsisukdavo – ir v?l ? kojas. Ten, kur tas ?domus ir taip godžiai traukiantis dideli? žmoni? pasaulis, kuriame Gugis visai nesijau?ia mažas, na, ir kas, kad an?syk ruden? motut? Gub? sak?: „Nepamiršk, kad tarp dideli? žmoni? visada b?si tik mažas.“

Prie upelio atb?go ir pulkelis kauku?i?. Pakrante skard?jo j? š?ksniai. „K? žaisim?!“ „Maum? ir kipšus!“ „Kas bus maumas?“ „Išsiskai?iuokim!“... Ir puol? skai?iuotis:

Senas kipšas pelke ?jo,
Kanop?l? jam skaud?jo,
Storas maumas išsižiojo
Ir nukando kipšui koj?,
Kipšas klyk? – ajajai!
Maume, negerai darai!

Ir pabiro, pažiro – kaukavaikis, tap?s maumu, kas kiek laiko tur?davo paliesti vanden?, kad kipšus pagaut? šlapia ranka, kitaip – nesiskaito! Kitomis dienomis Gugis gal net b?t? šyptel?j?s ?sivaizduodamas, kaip maumas kanda kipšui koj?, bet tik ne šiandien. „Prisiklaus? pasak?li?, kipšai mat jiems“, – suniurzg? ir pasislinko kuo toliau. Bet kur tu pab?gsi nuo žaidimo triukšmo – teks sli?kinti dar kur nors.

– Gugi? – šalia nuskamb?jo paž?stamas balsas. Bet jis neatsiliep? ir net nepasuko galvos, tik dar labiau nunarino. O Graž? pris?do šalia.

– Gugi, – dar kart? pakalbino, – kas... kas jums ten atsitiko? D?l ko susipeš?te?

Gugis sumurm?jo:

– Jis pirmas lindo...

– Bet...

– Sakau, – atsisuko, – jis pats lindo. Kabin?josi, erzino. Ir gavo. Taip jam ir reikia! – užbaig? piktai. Ko ?ia prispito ta kaukmerg? ir dar spokso tomis didel?mis akimis. Gugis v?l nunarino galv?, dar labiau susig?ž?, mintyse niurgzdamas: „Na, eik šalin. Dink. Tapnok. Sp?dink. ?iuožk. Nešdinkis. Palik mane vien?“. Bet Graž? niekur n?jo, ji ir toliau s?d?jo šalia, tik tyl?dama.

Kauku?iai, greitai išs?m? žaidimo džiaugsm?, nub?go kitur, akmenuotu upeliuko dugnu nuvinguriavo keli gružliai ir vij?nas. Lengvas v?jelis pasi?bavo virži? kuokšt?. Gretimame medyje giesmel? užtrauk? dagilis: „Trystrystryskiaušin?liaividurgiriospušiekt!“ Vasaros link kopianti saulut? jaukiai šild? pakauš?. Pyktis v?l patirpo, bet at?jo li?desys. Gugis giliai atsiduso. Graž?, rodos, tik to ir lauk?:

– Rytoj eisite bebr? gaudyti? – pasiteiravo.

– Eisim, – patvirtino jis.

– Pavojinga medžiokl?... – jos balse tarsi nuskamb?jo r?pestis.

– Niekai, – Gugis numojo ranka, – tie kaukiški pavojai... Apgail?tini. O štai žmon?s... Jie stumbrus medžioja!..

– Kod?l tu taip kalbi? – nutrauk? j? kaukut?.

– Kas? – nesuprato Gugis.

– Nagi tu!

– Aš? O k? ne taip pasakiau?

– Tau... Tau... viskas negerai, – staiga pratr?ko ji. – K? mes žaidžiame – negerai. K? mes darome – negerai. Ir netgi pavojai m?s? nebe?tinka. Tarsi pats nebe kaukas b?tum, o...

– Sakyk, sakyk, – paragino Gugis, kreivai ir nedraugiškai šypsodamasis. – Na, sakyk – žmogkaukis, ar ne? O gal – puskaukis? Jau ir šit?, žinok, gird?jau. O žinai, kaip tavo draug? Spang? mane vadina – ogi m?šlakaukiu. Pagal m?šlavabal?, ar ne?

– ?ia Spang? – mano draug??! – net pašoko Graž?, jos didel?s akys dar labiau išsipl?t? ir sukibirkš?iavo pyk?iu. – Kokius ?ia bl?nis paistai? Aš tos v?plos..! – jai net pritr?ko žodži?.

Gugis kreivai vyptel?jo. Bent jau ?ia jie tikrai sutar?, nors kelet? kart? mat? abi visai mielai besišnekan?ias.

– Ir... Ir... – nenor?jo nurimti Graž?, – kai gr?žai... Gr?žai... Kai tu gr?žai, ? mane nebeži?ri, – pagaliau sugeb?jo ištarti sudreb?jusiu balsu.

Gugis nežinojo, k? atsakyti. Tuos virpesius išvydus Graž?, taip džiuginusius ir gluminusius an? vasar?, tarsi v?jas buvo nup?t?s. Ir jos noras b?ti netoliese, šalimais, Gug? dažniau ne džiugino, o erzino. Tod?l steng?si kaukut?s šalintis, vengti, nepasteb?ti. O ji, lyg ty?ia, dar prid?jo:

– O aš tav?s taip laukiau...

Ir kaukabernis nebežinojo, k? atsakyti. „Atsiprašau“?.. K? nors sumeluoti, sugalvoti netikras priežastis? Tad ir v?l tiesiog tyl?jo žvelgdamas, kaip Kaukaupio srov? ritina akmenukus.

– Gugi...

– Aš nežinau... kas nutiko, – sunkiai tarsi laužd amas stor? led? pagaliau prašneko jis. – Žinau, kad laukei, ma?iau. Bet... bet... Nepyk, jau eisiu.

Graž? susig?ž? ir užsideng? delnais akis. Gugis spruko šalin. Kur – dar nežinojo.

□

Kojos tarsi ved? pa?ios. Net daug negalvojant – prieš srov? Kaukaupio pakrante, lendant per br?zgynus, šabakštynus, sausoms šakoms negailestingai šukuojant kail? ir skaudžiai trankant per veid?. Ten, kur kartais šiurpokai klykauja gerv?s, o medžiai pamažu susitraukia, sumaž?ja ir iš vis? j?g? bando kabintis ? klampi? pelk?s dirv?. Pakeliui d?l visa ko išsilauž? lazdyno lazd? – maža k? sutiks...

Štai ir Maumapelk?. Nedidel? – nepalyginsi su tais pelkynais, kurie driekiasi Kaukaupio aukštupyje, bet taip pat – klampi, tvanki, aidinti paukš?i? kleketavimu ir nekaip kvepianti vandenyje yran?iais medgaliais ir lapais. Gugis net kr?ptel?jo, kai veik prieš nos? purptel?jo kažkoks triukšmingas paukštis. Iš netik?tumo jis susvirduliavo ant kupsto ir vos neišsities? veidu ? šlapias samanas, bet išsilaik?. Tai bent dienel? – net vaikš?ioti tuoj nemok?s. Žvilgtel?jo aukštyn. Saul? jau persiritusi per skliauto vidur?, bet iki vakaro dar toloka. „Kur tas maumas šok?jas gal?t? b?ti?“ – suniurzg? prisimin?s... Gal š?ktel?t? Giliai ?kv?p?, pritrauk? piln? kr?tin? oro ir staiga pasteb?jo – kiek tol?liau, tarp dviej? nusususi? berželi?, juodavo truput? per didelis kupstas. Netgi labai per didelis. Ir ne tik per didelis, bet ir per tamsus, nors ne?gudusi akis gal ir gal?t? supainioti. Bet kauko akut?s žvitrios, juolab, kupstas pasiraiv? ir išleido tyl?, bet girdim? atod?s? – „mauuuuu...“

Tik veik iki nosies ?murkdytas ? neskan?, dvoktel?jus? pelk?s vanden?, Gugis sumojo, kad iš pasal? stryktel?ti maumui ant nugaros nebuvo išmintinga. Juk tur?jo nepamiršti ir Jauniaus prajodymo, nors žmogbernis gerokai didesnis padaras nei kaukas... Taigi vos Gugiui palietus maum?, šis mikliai pasivert? ? šon?, nutrenk? kaukabern? ir prispaud? letena pergalingai maumdamas: „Uuuu nutv?riau mau!“ Gugis p?kšt?, rait?si, gurkštel?j?s vandens užsikos?jo, net išsig?sti sp?jo! Bet po akimirkos pajuto, kad spaudusi letena atleido, o dvi didel?s geltonai žalsvos akys prilindusios jam beveik prie pat veido, kaip ir juoda šlapia nosis.

– Gugi?! Tu?! – su aiškiu nepasitenkinimu ir nusivylimu žioptel?jo Munamukis.

– Aš, o kas gi kitas... – suniurzg?jo Gugis stodamasis ir purtydamas vanden? nuo kailio. – A?i? už maudynes! – piktokai pad?kojo.

– Vis su savo žaidim?liais, mau... – neatsiliko ir maumas, – užaugti b?t? metas, žmogkauki.

„Ir šitas dar...!“ – plykstel?jo mintyse.

– Na, gerai gerai, mau, nesiraukyk ?ia it sliek? kand?s, gi nieko bloga nepasakiau, – sudud?jo maumas geraširdiškai. – Kaukas tu, kaukas...

– O man patinka, kai mane žmogkaukiu vadina! – pasip?t? Gugis. – Aš netgi didžiuojuosi, kad esu žmogkaukis, o ne koks, ne koks...

– Pelki? glitena? Dvokianti kempin?? – pertrauk? maumas. – To ir at?jai man pasakyti?

Gugis sutriko. Tikrai b?t? išspr?d?... O juk puikiai žinojo, kad maum? ?žeist?. Nors kartais... Kartais taip smagu paerzinti, o ypa? t? tingin? ir bambekl? Munamuk?!

– Ne, ne to, – galiausiai prabilo, – atsiprašau, Munamuki. Nor?jau smagiai pasisveikinti ir še... – kaltai šyptel?jo. – Bet ko tu toks jautrus pasidarei? Laumes gal medžioji? – vis tiek neiškent? nepašiep?s.

Maumas d?btel?jo padilbomis. Kažkoks rimtas šiandien atrod?, susikaup?s, susir?pin?s...

– Et, kauki?kšti tu, kauki?kšti, mau, – pagaliau atsiliep?, – ir v?l visk? nori žinoti? Na, tai žinok – kipšus gaudau. O tu man sutrukdei.

– K?? – Gugis pagalvojo, kad jam pasigirdo.

– Kva, mau. Kipšus gaudau, sakau gi.

– Bet... – kaukas sumirks?jo, – kipšai tai tik... pasakose? – ne visai tvirtai pasak?. Pasak? apie kipšus buvo gird?j?s daug, jas pasakodavo ir kaukai, ir žmon?s. Ypa? senolis Urkis – apie tuos piktus, kerštingus, žiaurius padarus. Ir apie Did?j? kauk? ir kipš? m?š? vis prasitardavo. Sakydavo, kad ir pats ten kov?si. Tik kas patik?s? Senolis buvo tiek saul?s rat? nuritin?s, kad jo kalbose dažnai pramanas ir tikrov? susipindavo. Gal tas m?šis kada vyko, o gal ir ne, nors iš vyresni?j? kauk? Gugis dažnai gird?davo keiktel?jm? „kad tave kur kipšas“ arba suniekinim? – „kai kipšai v?l ateis“...

– Pasakose, mau, ane? – suprunkšt? maumas, – menkos pasakos, kai kipšai pelk?n ?simeta, mau. Va ir maumul? vakar – gr?žta iš medžiokl?s por? anteli? nutv?rusi, staiga – švyst kažkas vienoj pus?j, švyst kitoj – lyg prab?go, lyg pasivaidino. Stabtel?jo ir mato – savo pelk?s nebepaž?sta. ?ia tur?jo b?ti medelis, o jo lyg ir n?ra, kr?mynai staiga kažkokie. O ten – tur?t? b?ti spanguolynas, bet jo irgi n?ra, akivaras atsiv?r?. Gi žinai, kai kipšai ant aki? migl? užleidžia – nesuprasi, kas darosi. Geriau už kauk? al? apdumia... Kol sumojo mane pašaukti, tie tik sušoko, nelabieji, purvo jai ? akis pripyl?, parvert?, antis iš leten? išpl?š? ir nulapnojo per pelk?...

– Negali b?ti...

– Taip ir likau be vakarien?s, mau... Ir j? paskui guodžiau guodžiau, guodžiau guodžiau. Pažad?jau pagauti bjaurybes ir kur medyje pakabinti, kad išsivytint?...

– O iš kur jie? – par?po Gugiui. – Sakai „?simet?“, tai reiškia – anks?iau j? ?ia nebuvo?

– Ne sakau, mau, žinau. Savo pelk? kaip leten? paž?stu, štai ir nustebau. O pastaruoju metu, ži?r?k, lizdas išpl?štas ar uogienojai išdraskyti... Nagi, aiškiai kipš? darbas. Ir netgi dien?! Ir pas jus Kaukašlaitin ?sisuks, jeigu nenutversime. Tur?sit b?dos. O... nejud?k! – sušnypšt? maumas, užsi?iaup? ir sustingo.

Gugis irgi sustingo, o pasek?s maumo žvilgsn? užmat? tol?liau tarp kupst? ir keli? berželi? kažk? juoda krustelint. Ir ne vien?, o kelis pavidalus. Band? suskai?iuoti, bet skai?ius tarsi main?si – tai rod?s, kad trys, tai – kad penki ar dar daugiau. Oras aplink juos vinguriavo, virp?jo, o v?jas atneš? silpn?, bet aitr? ir nemalon? kvap?, tarsi durpynas smilkt?.

– Kol nesujudi, jie tav?s beveik nemato... Ir šiaip jie dien? prastai mato, – vos girdimai sušnabžd?jo maumas. – Tuoj prieis ar?iau ir griebsiu...

– Gal man mesti angies ker?? – irgi pašnibždom paklaus? Gugis. Bet maumas neatsak?. O at?j?nai kažk? aptiko – mojuodami keistomis plonomis gal?n?mis, ne?prastai kraipydamiesi ir vos girdimai niurzgaudami, jie susirink? ? rat? sukišo galvas ir gal ?m? tartis, o gal... Ai, veikiausiai valg?: pasigirdo vis gars?jantis ?eps?jimas ir, Gugiui pasirod?, džiaugsmingas tylus kvykavimas, vos besiskiriantis nuo paukš?i? ?iulbesio, sklindan?io iš aukštamiškio. Mirg?jimas akyse tarsi nunyko, ir dabar nusteb?s kaukas suskai?iavo net septynis nedidelius padarus, juodus lyg derva. Melsvavo tik akys.

– Mauuuuuuu! – tyl? kleges? pertrauk? karingas š?ksnis. Matyt, nor?damas nutverti visus nenaud?lius kartu, maumas band? stryktel?ti ? pat? vidur? užkandžiaujan?i? kipš?. Tik nežinia, kas Munamukis galvojo es?s, – gal l?šis? Jo šuolis, net ir šoki? su laum?mis palavintas, nebuvo nei ilgas, nei labai sklandus. Iki kipš? pritr?ko gal poros sieksni?. Bet plojosi kaip reikiant – pelk? visa suliulo, purslai patiško ? šalis, ar?iau buv? kipšai pargriuvo, kiti atšoko persigand?.

– Mauuuuu...! – darsyk užmaumojo maumas, bandydamas pakilti iš ?muštos duob?s ir trumpomis letenomis pasiekti bent vien? juo?k?, bet ir š?syk nelabai pavyko – Munamukiui nesisek? atsispirti, jis tik kapst?si ir raiv?si, primindamas ant nugaros apverst? grambuol?. Ir ?ia užpultieji netruko atitokti – šaižiai it žebenkštys spiegdami patys puol? maum?. ?iupo už leten?, užšoko ant nugaros ir ?sikibo ? kail?. Maumas skaudžiai sumaurojo, kipšai pergalingai sukvyk?. Munamukio medžiokl?, nekaip prasid?jusi, netrukus gal?jo baigtis dar li?dniau.

Bet Gugis ne tam vis? žiem? praleido pas žmones ir ? žygius ?jo, kad ramiai ži?r?t?, kaip jo draugus skriaudžia tegul ir septyni nenaud?liai. Gaila, netur?jo geležinio žmogaus smeiguolio, nesinešiosi gi po mišk? kasdien, teks pasikliauti lazdyno pagaikš?iu. Daug nelauk?s ir iš anksto užsimoj?s, bet be joki? griausming? š?ki?, šoko ? grumtyni? viet?. Pirmu sm?giu per plon? koj? pakinklius parvert? maumo leten? prispaudus? kipš?, pasisuk?s nust?m? kit?, ?sitaisius? maumui ant nugaros, šis užkrito ant tre?iojo. Gerai, kad kipšai, nors ir aukštesni už kauk?, ploni ir lengvi! Ta?iau Gugis puikiai suprato, kad turi vos kelias akimirkas. Nenaud?liai atsitok?s ir mesis prieš nauj? užpuolik?.

– Kelkis, Munamuki! Duok jiems! – š?ktel?jo, lazda šventindamas dar kažkur?.

Bet maumas jau ir taip buvo suprat?s, kad sulauk? pagalbos. Išlaisvinta letena vien? iš juo?ki? nušveit? per kelis sieksnius, kitam spyr? užpakaline koja, o tre?iam prieš nos? dantimis kaptel?jo. Nemenkais! Ir tada Gugiui akyse staiga sumirg?jo ?vairiaspalviai ratilai, galva susvaigo, o ausis perv?r? ne?tik?tinai šaižus švilpesys. Akies kamputyje blykstel?jo vaizdas, kaip vienas iš kipš?, atšok?s kiek tol?liau, kažk? mala rankomis ir lemena. „Keri!“ – ?sp?jo apsiblausiantis protas. Gugis dar atsimin?, kaip nežinia ko paakintas paleidžia ? ker?toj? lazda ir susmunka ant žem?s.

Kai atgavo am?, pelk?je v?l tebuvo lik?s ?prastas paukš?i? klegesys. Virš kauko šviet? susir?pinusios žalios Munamukio akys, o ant pe?i? jaut? purtan?ias letenas. Gugis sumirks?jo ir atsiliep?:

– Gyvas aš, gyvas... Leisk, kelsiuos.

Maumas giliai atsiduso ir pad?jo kaukui atsistoti. Bet galva v?l susvaigo, teko ?sitverti ? trump? Munamukio kail?, kuokštais praretint? kipš? nag?. Maumas ni?riai d?btel?jo ? pradr?kst? šon?, gailiai susirauk?, lyžtel?jo žaizd?.

– Štai ir pamatei, kokios pasakos, mau... – suniurn?jo.

Gugis linktel?jo. Ausyse bjauriai zyz?, k?n? varst? nemalon?s šiurpuliukai.

– Ir dar ant? nusineš?... – gailiai prid?jo, tyrin?damas paliktus p?dsakus.

– Tai kur jie nub?go? Žinai? – pasiklaus? Gugis.

– O k? ?ia žinosi... Kai migl? ant aki? užleidžia, nieko nesupaisysi! Gerai, kad tam j? spiegian?iam marm?z?n pagaliu užvanojai, iškart nutilo, man?s beveik neapsvaigino. Kiti j? tempte išsitemp?, bet jau nebesivijau ir nebegaudžiau... O ir k? tu juos pavysi, mau... – ir kiek patyl?j?s ni?riai prid?jo: – Bet kiek j? ten gal?jo b?ti? Kaip skruzd?s apipuol?... Tuzinas?!

„Tai bent, juk jis puol? net nesuskai?iav?s“, – nusisteb?jo Gugis. Bet balsu tepasak?: – Septyni. Bet... Kas ir iš kur tie kipšai?!

Snarkis jo klaus?si labai ?d?miai. O juk Gugis buvo ?sitikin?s – reik?s labai stengtis, kad kauk? vyresnysis patik?t?! Bet klausan?iojo veidas niauk?si, ir Gugiui tarsi pasirod?, kad išgird?s apie kipš? – ker?toj? – vyresnysis kr?ptel?jo. Keista! Kipšais juk g?sdindavo tik kaukavaikius...

Kantriai išklaus?s pasakojim? iki galo, Snarkis m?sliai tar?:

– Aišku... Šit kaip...

Gugis mandagiai, bet ?temp?s ausis lauk?, k? gi vyresnysis pasakys toliau, k?? Bet šis staiga griežtai pažvelg? ? kauk? ir tar?:

– Ma?iau, tavo t?vas vargsta su ola. Pagelb?k jam, užuot po pelkes maklin?j?s, – ir sukosi eiti.

Gugiui, rod?s, kraujas užvir?. Ola?! Ach, ola! Tempk lauk sm?l?, nešk vidun r?stelius atramai, pink sienoms pinu?ius... Namai namu?iai... Kai labai aiškiai matyti – Snarkis susir?pin?s, Snarkis sunerim?s. O ?ia – ol? pad?k statyti!

Giliai ?kv?p?s, Gugis paklaus?:

– O su kipšais k??.. Jie – pavojingi?

Snarkis žybtel?jo akimis ? neklusn? kaukabern?, bet atsak?:

– Pavojingi. O k? darysim – sutarsim sueigoje, eik.

Kaukas v?l žvilgtel?jo ? dang?. Saul? krypo vakarop, bet sueiga prasid?s po laidos, kai vakaras nutrauks dienos darbus. K? gi, teks pasitampyti su sm?liu... Oi, kaip tingu. Ir kaip ne–?–do–mu...

Tarsi vilkdamas save už gaur?, Gugis koja už kojos k?blino olos link. Netrukus išvydo, kaip sunkiai p?kšdamas t?vukas ištempia odin? sm?lio prikraut? maiš?. Ir nelabai bepatempia, bet vis tiek stengiasi. Gug? nusmelk? nemalonus jausmas – tokia keista g?da su pyk?io priemaiša. Vienas balsas viduje sak?: „Netikša esi, kaip galima nepad?ti! Matai, kaip jam sunku! Matai, kaip tav?s reikia!“, o kitas pyko: „Bet aš noriu ne tik sm?lius tampyti, aš noriu... noriu... Motule gamta, kiek aš visko noriu!..“

– Duok šen, pails?k, – Gugis nutv?r? maiš? ir lengvai nuvilko tolyn. Kaukat?vis li?dnai palyd?jo s?n? akimis ir giliai atsiduso. Ištemp?s dar kelet? maiš?, Gugis v?l žvilgtel?jo ? dang?: saul? atsargiai br?kštel?jo miško virš?nes.

– Laikys, – paskelb? Gugis, patikrin?s atram? iš pušies r?stuk?. T?vas dar kart? priekabiai apži?r?jo ir patvirtindamas linktel?jo. Tai reišk? – galima l?sti ? lauk? atsikv?pti. Nes ne tik nosi? šnerv?s ir dantys gurgžd?jo nuo žemi? ir sm?lio, bet ir akys ašarojo. Ta?iau vos išlindus? iš olos Gug? š?ktel?jo mamyt?: „O mes turime viešni?!“ Pasirodo, motut? Gub? jau senokai ir kantriai jo laukia neleisdama mamai prašyti nutraukti darbo. Senoji kauk? retokai kur ateidavo pati, paprastai visi eidavo pas j?: ar liga susuko, ar kitos nelaim?s užpuol?. Motut? Gub? jam nusišypsojo – kaip visada labai šiltai, labai jaukiai pasisveikino. Jiedu su t?vu pagarbiai atsak?.

Žiniuon? laiko veltui negaišo:

– Gugi, noriu su tavimi šnektel?ti. Gal palyd?tum mane iki mano b?sto?

– Žinoma, – atsiliep? jis, – tik sm?l? iš gaur? išsipurtysiu, gerai?

– Tai net sula neatsigaivinsite? – nusivylusi sk?stel?jo rankomis mamyt?, iš pod?lio jau atnešusi ?sot?.

– Žinoma, atsigaivinsiu, kaimyn?le, – pla?iai nusišypsojo motut?. Gugis tuo tarpu pa?j?s ? šon? pastraks?jo, pasipurt?, išsikedeno gaurus. „Bet vis tiek reiks ?l?sti ? vanden?“, – pats sau pagalvojo gr?ždamas.

– Galim eiti? – nusišypsojo žiniuon?.

– Žinoma, – atsiliep? jis.

Paslaptinga motut?s Gub?s buvein? glaud?si Kaukašlai?io pakraštyje, truput? atokiau. Ir ji gyveno ne oloje, o žemin?je, iš kurios visada sklisdavo keisti paslaptingi kvapai, o kartais – ir garsai. Net ir d?kaliai kaukiokai žinodavo, kad išdaig? ?ia kr?sti nevalia. Motut? Gub? gerb? visi, bet ir priveng?. Nes dar, ži?r?k, ims ir apker?s. Žinojo kaukiokai, kad kadaise, seniai seniai, kai motut?s b?ta aikštingesn?s, ši pavert? vien? kauki?kšt? gluodenu. Po to, kai gr?žino ankstesn? pavidal?, nenaud?lis iš naujo tur?jo mokytis vaikš?ioti, o ne šliaužioti... Tod?l aplink žiniuon?s b?st? paprastai viešpataudavo tyla ir ramyb?. Taip pat buvo ir dabar, l?tai leidžiantis pavasario vakarui – kvapnu, tylu, ramu.

Kol jie ?jo, senoji kauk? atidžiai klaus?si Gugio pasakojimo. Kartais ji ko nors paklausdavo, kartais – nusisteb?davo.

– Tai kiek t? kipš? buvo?

Kaukabernis iš karto atsiliep?:

– Knibžd?lynas! Net suskai?iuoti nesp?jau... Gal pora tuzin??

– Ak, net pora tuzin?! – aiktel?jusi sušuko motul? Gub?.

– Taip, labai daug! – tikino Gugis, ir jam jau atrod?, kad kalba ties?: ar supaisysi, kiek ten t? kipš? iš tikr?j? buvo? Pelk? knibžd?te knibžd?jo, niro iš akivar?, šoko nuo medži?... O maumas, tas neapdairus maumas... Bet štai jie at?jo.

– Luktel?k, – papraš? žiniuon?, dingdama savo b?sto prietemoje.

Gugis liko stov?ti. Netik?tai užpl?do prisiminimai apie t? rudens vakar?, kai prieš išeidamas pas žmones žiemoti, ryžosi prašyti motin?l?s Gub?s, kad pamokyt? kiek daugiau ker?: maža ko prireiks gi ten, pas žmones. Atrod?, tai buvo taip seniai ir jis tada dar tikrai buvo toks mažas, na, gerai, nedidelis. O dabar... Dabar gi žiniuon? atneš? jam drebulin? duben?l? g?rimo.

– Išgerk, – papraš?.

Kaukabernis gurkštel?jo, m?gindamas atsp?ti, kas gi tai gal?t? b?ti: pakvipo žemuog?mis, m?lyn?mis, kitomis vasaros uogomis... Motut? Gub? steb?jo j? šypsodamasi. Likut? Gugis prarijo vienu mauku. Ir tada skonis ?m? keistis. Liežuv? sutrauk? toks kartumas, kad net akys aptemo, o galva apsiblaus?. Gugis susverd?jo – „kas man darosi?!“ Persigando, nor?jo sušukti, bet nepaj?g?. Tuo tarpu motut? Gub? ?iupo jam už riešo ir, sušnabžd?jusi „nebijok, pris?sk“, pasodino ant suolelio.

Gug? pyl? šaltas prakaitas, rankos ir kojos tarsi sustingo. O žiniuon? abiem delnais su?m? kauko galv? ir pažvelg? ? akis. T? pat akimirk? aplink neliko nieko – nei raukšlel?mis išpinto žiniuon?s veido, nei miško, tik didžiul?s, žalios jos akys, nenusakomos gelm?s, ištraukian?ios vis? esyb?. Ir ne tik esyb? – mintyse siaute prasiaut? susid?rimo su kipšais vaizd? draiskanos, rod?s, net slogiai pakvipo gailiais, pelke ir maumu. Bet visa tai ilgai netruko: staiga v?l visas suglebo, o mintys nuskaidr?jo.

Motut? Gub? nusuko žvilgsn? ir tar?:

– Nemeluoji. Tikrai kipšai. Nors j? buvo septyni, ar ne?

Gugis nukaito, nudelb? akis ir nenoriai linktel?jo. Taip pat mintyse pasižad?jo sau daugiau niekada nemeluoti žiniuon?ms. Iš ties? – dviese su Munamukiu prieš du tuzinus... Blogai jiems b?t? baig?si. Motut? Gub? nusišypsojo:

– Nepyk ant man?s. B?tinai tur?jau sužinoti, kaip b?ta iš tikr?j? ir k? išsigalvojai. O dabar išgerk šito, – išties? kit? duben?l?.

Gugis su siaubu atitrauk? l?pas ir papurt? galv? – na, jau ne!

– ?ia pats gryniausias šaltinio vanduo, – nuramino motut? Gub?. – Tikrai.

Kaukas nenoriai suvilg? l?pas. Tikrai, vanduo. Ir skonis nesikei?ia net sri?btel?jus didesn? gurkšn?... Kaukašlaityje sudunks?jo didysis b?gnas, kvie?iantis kauk? sueig?.

– Tu b?k, – paragino motut?, – o aš pamaž?le nutursensiu.

– Tai kad man?s... – suniurn?jo kaukas, – ? sueig? ne?leis. Ten tik suaugusieji...

Iš ties? dar š? saul?s rat? juos tur?jo priimti ? kaukavyrius! Bet toji didi diena dar nebuvo at?jusi. Nors Gugis po vis? kelioni? ir nuotyki? nebegalvojo apie ?žengimo dien? kaip apie k? nors itin didaus. Viena – jis ir taip jaut?si kaukavyriu, išmanan?iu ir sugeban?iu gerokai daugiau nei bendraamžiai ir netgi vyresni, kita – tikrai nesiruoš? rinktis kaukait?s, kas buvo neatsiejama ?žengimo dalis. Ne, ne, jo nesukiš ? joki? Kaukašlai?io ol?, niekaip.

– ?leis, ?leis, – patikino žiniuon?, – teisyb? sakant, be tav?s net neprad?s. Aš jau gird?jau tavo pasakojim?, tad galiu neskub?ti, o kitiems tur?si dar kart? paporinti: ?ia jau reikalas toks, kad reik?s kiekvieno, net ir kaukajauni?.

Tolumoje sukliko pel?da. Gugis kr?ptel?jo, bet nei Snarkis, nei Griaustis, nei Žvitris nekreip? d?mesio. Tyliau už šeš?lius kaukavyriai slinko kr?mynais, nešlamindami, netrašk?dami, tik kojoms lengvai smingant ? dr?gnas samanas. Gugis ?jo antras, rankos lietimu pasakydamas, kur sukti ar kokios krypties laikytis. Kadaise iš geležinio žmogaus nugvelbtas smeiguolis saugiai kabojo Ruokien?s si?tose makštyse, prie juostos, ir švelniai dunkseno ? koj?. Nors Snarkis susirauk?: „Žvalgytis einame, o ne grumtis – tau tik trukdys“. Bet Žvitris, smalsiai apži?r?j?s smeiguol?, paprieštaravo: „O k? žinai, kas nutiks? Tegul vaikis nešasi... Ech, man toks irgi b?t? neprošal.“ „Gerai, – apsisprend? Snarkis, – tegul nešasi. Bet tegul nepamiršta, kad jokio sauvaliavimo negali b?ti. Darysi tai, k? aš ir Žvitris pasakys, ar aišku?“ „Aišku“, – palinks?jo kaukabernis. O širdis kalte kal? iš džiaugsmo, pasididžiavimo savimi. O gal... ir iš nerimo?

Pukis irgi praš?si paimamas ? žyg?. Net deramai nelauk?, kol Snarkis pasirinks kaukavyrius, pats si?l?si. Bet vyresnysis tar? griežtai: „Ne, per jaunas“. Pukis tada su tokia neapykanta d?btel?jo ? Gug?!.. Visiškai aišku, kad Gugis b?tinai eis. Kas gi kitas gal?jo parodyti, kur sutiko kipšus? Nuo kur prad?ti ieškynes?..

Kaukavyriai kiek susigin?ijo, ar eiti ieškoti kipš? stovyklos t? pa?i? nakt?, ar laukti dienos. Bet Žvitris patikino, kad p?dsakus geb?s rasti ir nakt?, tad n?ra ko delsti. T? „n?ra ko delsti“ kartojo ir kiti vyresni kaukavyriai. Dabar, braudamasis per mišk? kartu su patyrusiais kaukais, Gugis anaiptol nebesijaut? taip narsiai, kaip po nevykusios, bet smagios kipš? medžiokl?s su Munamukiu.

Per susirinkim? jis išgirdo daug – ir tos žinios šiurpino. Net senolis Urkis, visada kviesdamas užjausti kiekvien? padar?, š?syk porino:

– Kipšas yra pats bjauriausias ir purviniausias iš gamtos darini?! Iš paži?ros – plonas, geibus, na, ir kas, kad aukštas, bet vis tiek – rods, pastumsi pirštu – ir nugrius. Bet iš ties?... Tai vienas jis toks. O keliauja jie milžiniškomis gaujomis it laukiniai šunes, o kur ilgiau ?sitaiso – gero nelauk. Taip, taip, gero nelauk! Bjauraus b?do yra kipšas. Labai bjauraus. Blog? ?pro?i?. Nedarnaus gyvenimo. Visk? pridergia, visk? išgvelbia, žv?relius išpjauna, paukš?ius ir aitvarus išgaudo, taip, taip, išgaudo. Girias išdegina, mat skelia j? kanopos kibirkštis – o kipšas neži?ri, kur kibirkštys lekia. Gi kur kibirkštis – ten ir gaisras netoli. Nelaim?... R?pestis, r?pestis tai mums, kaukai, didžiulis... – kelis kartus pakartojo senolis.

– Bet gal galima su jais susitarti? – pasi?l? viena iš kauki?. – Paprašyti, kad iš m?s? mišk? traukt? kuo toliau?

– Susitarti? – piktai nusikvatojo Griaustis, kaukas, mat?s jau daug vasar? ir pagars?j?s j?ga, – tu, Darbienien, dar jauna. Tave kipšais turb?t jau tik g?sdino, o štai mes... Mes juos pamename! Nesusitarsi su jais. Nesusišnek?si. Balbatuoja balažin k?, kvy-m?-meke-barbar... Vyt, vyt kuo toliau ir kuo grei?iau! Visomis paj?gomis. Užgri?t, kailius išpert, pelk?n sukišt, prig?sdint, pribaugint, kad net keli? ?ia pamiršt?. Daug žem?je pelki?, tegul eina ? kitas!

– Kitaip – galas m?s? giriai, – r?s?iai ištar? Snarkis. – Taip, myl?s šeimynykš?iai, su kipšais – ne juokai. Per Did?j? M?š? visai vaikis buvau, bet k? jie ?ia dar?! Kaip visk? vert? ir griov?! O tas ugnies lietus?! Niekada nepamiršiu! Ir tiek auk? sud?ta, kad juos išvytume! – Snarkis žvilgtel?jo ? senol? Urk? ir motut? Gub?, ši, regis, kr?ptel?jo. – Lai žino mažas ir jaunas, – t?s? medžiokl?s vyresnysis, – lai prisimena garbus ir senas – nuo šiol po vien? iš Kaukašlai?io nevaikš?ioti, kaukiok? be suaug?li? ? giri? neleisti, daikt? lauke nepalikti, o nak?iai statysime sargybas. Neprisiartins nepasteb?ti. O jeigu priklys – tegul save kaltina... Atkirt? duosim!

O tada Spang?, lyg nety?iom atsiradusi prie Pukio, paplonintu balseliu tyliai, bailiai paklaus?:

– O ar teisyb?, kad jie kaukavaikus grobia ir gyviems kail? nudiria, o paskui medžiuose pakabina?

Snarkis nuv?r? j? piktu žvilgsniu – matyt, dar kažk? nor?jo pasakyti. Bet senolis Urkis suskubo atsiliepti:

– Gryna teisyb?! – patvirtino, – man taip senoliai porino, o jiems – j? senoliai. Ak, gi sakau – n?ra gamtoje bjauresnio padaro už kipš?. Žmogus, ir tas geresnis. Nors kaukus jaujose spragilais muša ir kat?mis siundo... Taip, taip, žmogus irgi nieko, nieko gero!

„Ir v?l tie niekai...“ – užvert? akis ? virš? Gugis.

– Nebijok, jeigu kipšai ?ia ateis, aš juos... – garsiai, kad visi gird?t?, sušuko Pukis. Bet ?ia darsyk prabilo Snarkis:

– Vis? prašau akylumo, atsargumo ir susiklausymo. Mes, kaukavyriai, surengsime žvalgom?j? žyg?, o tada sugalvosim, kaip veikti toliau. Motute Gube, o k? j?s pasakysite? – kreip?si ? žiniuon?.

Senoji kauk? atsak? ne iš karto. Ji ramiai peržvelg? vis? kauk? veidus, nusišypsojo ir tar?:

– Nereikia ?ia g?sdintis anei baugintis. Baim? – sumaniojo priešas. Su kipšais juokauti neverta, bet, kol dar nežinome, kiek j?, kod?l ?ia atkeliavo ir k? ruošiasi veikti, neskub?kime per daug nerimauti. Gali b?ti ir atsitiktiniai priklyd?liai, kurie vos pasirod? patrauks toliau. O aš... K? gi, padarysiu visk?, kad m?s? kerai mus saugot?, – patikino.

Akimirk? patyl?jusi, dar prid?r?:

– Ir taip jau, teisyb? porinant, ilgai motule žemele vaikštau, ilgiau už daugel? iš j?s?. Ir išminties nemažai pažinau, nors niekas negali nieko pažinti iki galo. Bet per mano gyvenim? kipšai nebuvo pagrob? n? vieno kaukavaikio. O kart? net yra parved? pasiklydus? kaukiok? namo. Tad...

Ta?iau ties šiais žodžiais senolis Urkis šoktel?jo ir plonai sušuko keistai kinkuodamas galv? ir net taškydamasis seil?mis:

– O tada – nak?ia, slap?iomis! Pritalž? Aušr? ir išvog? visus rudens sand?lius! Žiemai gal?jome likti be maisto! Bjaur?s, bjaur?s ir ned?kingi padarai. Vyti, vyti, kiek turim paj?gos! Tik taip galima su jais. Tik toki? kalb? supranta! Š?syk neb?sime tokie neapdair?s!.. Ir dar aitvarus pasikviesti!

Motut? Gub? li?dnai šypsodamasi pažvelg? ? senol? Urk?. Ir jis gan netik?tai nusuko galv? kažk? sumurm?j?s. Bet garsiai nieko nebesak?.

„?ia!“ – sušnabžd?jo Gugis, ?iupdamas Žvitr? už peties. Jie pasiek? grumtyni? viet?. Žvitris palinko prie žem?s. Ta?iau rasti p?dsakus pelk?je, kaip v?liau pats paaiškino, labai

sud?tinga. Nors štai – suzmek?s kupstas, ?mintos samanos, nulaužta berželio šaka, ?dub?l?, kur maumo gul?ta. Bet Snarkis nekantriai pasi?l?: „Mesk ker?, n?ra laiko visk? po gr?del? rankioti“. Žvitris kiek susirauk?, bet neprieštaravo. Ištrauk?s motul?s Gub?s ?duotas vyteles, apipintas kažin kokiais žiniuon?s parinktais žolynais, mostel?jo tylomis murm?damas: „Kur takelis, kur kelelis, žengia mano ten kojel?s, žaltvyksl?se nenuklyski, vilkduob?sna ne?kriski... Parodyk keli?!“

Tarsi galingas v?jo g?sis nuoš? kemsynu. Pro debes? properš? ?spindo M?nulis, jo spinduliai sutvisko ant vyteli?, uždegdami jas žalsva liepsna. Šakel?s suvirpo tarsi nor?t? išsiveržti iš laikan?i? deln?. Visk? užliejusiame sidabriniame švyt?jime išryšk?jo kiekvienas medelis, kiekvienas kupstas, nuvirt?s r?stas ar bet kuri kita kli?tis. Griaustis pla?iai nusišypsojo ir sušnabžd?jo: „?ia tai bent keras!“ Bet po akimirkos Žvitris veik tekinom pasileido tolyn – tiek j?gos vytel?ms dav? burtai. Snarkis ir Griaustis met?si iš paskos, Gugis paknopstom nuskuod? ?kandin. „L??iau!“ – beveik balsu sušnypšt? Snarkis. „Nenulaikau! – atsiliep? Žvitris, – Mane neša, neatsilikit!“ Nieko kita ir neliko – tik l?kti paskui kauk?, šokin?ti per išvartas, pliumps?ti balose, brautis per skaudžiai veid? talžan?ius kr?mus – lyg išg?sdintam šern? pulkui. Apie tyl? slinkim? teko užmiršti – reik?jo bent jau susp?ti, bet ir tai nebuvo lengva.

Taip jie kurn?jo ilgai, netgi labai ilgai. Širdis Gugio kr?tin?je dauž?si lyg paš?lusi, ?m? tr?kti oro – ?ia tau ne lakstyn?s su kaukavaikiais. Jis truput? atsiliko. O ir pelk?, rodos, baig?si.

– Matau ugn?! – suriaumojo Griaustis.

– Tyliau! – atsiliep? Snarkis ir galingu šuoliu prisivij?s Žvitr? nety?ia j? pargriov?. ?iup?s už rankos, tar?:

– Gal aš tuos pagalius nulaikysiu! Nes taip vis? giri? pažadinsim!..

Ir nesuklydo – staiga greta kažkas švilptel?jo, sukvyk?, užriko ir ant kauk? užgriuvo gniutulas juod?, lies?, bet vingri? ir mikli? padar?. Ir š?syk kipš? buvo tikrai ne septyni – mat turb?t tiek grieb?si vien Snarkio. Bet kauk? vadas – ne iš kelmo dyg?s: dalydamas niuksus ir spyrius ? kair? ir ? dešin?, mikliai išsivadavo. Nedidel? kuoka jo rankose sušvytavo it žolynai per audr?, papuošdama gumbais, m?lyn?mis ir rimtesniais negalavimais ne vien? užpuolik?. Dar pras?iau sek?si kipšams kovoti su Griaus?iu – nors gali?n? anie aplipo tarsi amarai, jis vien galingu stuomens suktel?jimu nupurt? kelis ?kibusius, o kitus netrukus svaid? raumeningomis rankomis tarsi kankor?žius. Gindamasis Žvitris paleido vyteles. O k? kita jis gal?jo padaryti? Kelrod?s šov? tiesiai ? dang? ir dingo tamsyb?je. Tuo tarpu Snarkis, reg?damas, kad kipš? vis daug?ja, sušuko: „Traukiam?s!“ Besiginantiems kaukams ? pagalb? atskub?jo net debesys – jie užtrauk? M?nul?, panardindami susir?mimo viet? ? tams?.

Gugio kipšai nepasteb?jo – beprotiškas l?kimas jam užgniauž? kvap?, tad kiek atsilik?s jis liko nuošal?je grumtyni? ir dar tur?jo akimirk? pam?styti – mestis pad?ti ar mestis ? kojas ir l?kti ieškoti pagalbos? Staiga akies krašteliu pagavo judes? greta. Atsisuko ir nust?ro. Prieš j? stov?jo vienas vienintelis kipšas. Jo akys deg? melsva liepsna, o žilos barzdos gijos t?so iki pilvo, perjuosto pla?ia dailaus audimo juosta. Kair?je rankoje jis laik? drožin?t? lazd?, ir – o gal Gugiui pasirod? – kandžiai šypsojosi.

„V????????auuu!“ – tarsi išlojo kipšas, tiesdamas ? priek? keturpiršt? deln?. Gugis neju?iom prisideng? veid? rankomis, bet tai nepad?jo. Akyse sumirguliavo žvaigžd?s, galva susvaigo, mintys aptemo, ir jis išgriuvo be amo. Prie bej?gio kaukioko prišok? dar keli kipšai tyliai j? nuvilko tolyn. Ker?tojas ramiai nušlepeno iš paskos. O nuo grumtyni? vietos vis dar sklido gars?s Griaus?io keiksnojimai: „Nagi, rup?žiokai juodašoniai, kuris dar nori paskraidyti, kuris?! Ateikit ?ia!“ ir Snarkio r?kiami nurodymai: „Nebesivelt! Trauktis!“

Kero galia tryško iš motul?s Gub?s deln? tarsi versm?. Nematoma gija ji kilo ? dang?, link pienu palieto Paukš?i? tako. Ši? akimirk? atmerktos, bet nieko nematan?ios žiniuon?s akys ir paslaptingai galiai pavaldžios l?pos greitai kartojo: „Veski – veski – nepaveski – veski – veski – nepaveski“... Ir staiga tarsi skaudus botagas ?iaukštel?jo senolei per rankas ir veid? – lyg tr?kt? per daug ?tempta styga. Ji susverd?jo ir susmuko. Debesys v?l aptrauk? dang?, užklostydami Priešpilnio veid?. Dar po keli? akimirk? šalia senosios kauk?s ? žem? dunkstel?jo kelrod?s vytel?s. Tarsi per sapn? motut? Gub? suprato, kad nutiko kažkas negera.

O ankst? ryt? prie jos b?sto pasirod? trys maurais aplip?, paraudusiomis akimis ir susikrimt? kaukai – Snarkis, Žvitris ir Griaustis.

– ...Gugis?! – š?ktel?jo senol?. Kaukavyriai subed? akis ? žem? tyl?dami, kol galiausiai Snarkis suniurn?jo: – Pas kipšus. Vis? nakt? dar po pelk? murkd?m?s...

Vos ?dienojus jau visas Kaukašlaitis virte vir? aptarin?damas vakarykšt? naujien?.

– ...ir sak?, kad kai tik kipšai apipuol?, Gug? iš baim?s nuomaris ištiko, jis nudribo ir liko gul?ti kaip r?stas! – aid?jo Spang?s spygavimai. – Tai k? – negi Snarkis ir kiti tur?jo dar j? per pelk? nešti? O kipš? tai buvo ohohoho kiek!

– Kas sak??! – Graž? b?gte prib?go prie kaukait?s ir atsistojo priešais, ?sisprendusi ? juosmen?. – Nagi, kas sak?, a? Ar tik ne tas tavo bukagalvis Pukis, kurio išvis ? žyg? nepa?m?? Mat... cha cha, per jaunas... Ir tur?t? su kauku?iais mokykl?l? pas senol? Urk? dar palankyti. Kok? ketvirt? kart?, ar ne, Spanguolyte?

– Tu... Tu... Nieko nesupranti! – atkirto toji. – Ir ne Pukis pasakojo, o Griaustis! Jis ten buvo, visk? mat?, o kipšus net rankomis svaid?!

– Gal?jo dar ir ? kakt? padaužyti – vis tiek nepagudr?t?, – v?l pasišaip? Graž?. Ji puikiai žinojo, kad Griaustis ir Pukis gerai sutaria ir lygiai taip pat neranda bendros kalbos su Gugiu.

– Taušk?k, taušk?k, – neatsiliko Spang?, – o tavo Gugis po to, kai parsitrenk? iš žmoni? po žiemos, ? tave net neži?ri. K? ?ia jam... kaukut?s. Jis turb?t apie koki? žmog? svajoja! O gal net pas kipšus pa?ios pasiieškoti nuslinko, a? Juk tuoj bus ?žengimas – ir kas tave rinksis, gražuolyte, k??

Graž? nuraudo. Lyg ir nor?jo dar k? pasakyti, bet tik bej?giškai treptel?jo kojele ir apsisukusi pasileido tekina kur akys mato. Spang?, pašaipiai šypsodamasi, dar j? palyd?jo:

– B?k, b?k, gal dar sp?si! O jeigu ne, gal?si ir tu kok? kipš? ? por? pasiimti!

Žolynai palub?je l?tai lingavo, si?ruojami ? virš? kylan?io ugniakuro d?m? ir šilumos. Motul? Gub? stov?jo prie katil?lio, priešais jaun? kaukut? Vilt?. Ji jau kelinti metai mok?si nelengvo žiniuon?s amato. Ir nors ne viskas ?jo kaip taukais patepus, bet senoji kauk? buvo rami. Ji žinojo, kad ilgainiui Kaukašlaitis tur?s jaun? ir sumani? žiniuon?. O ji pati... Ak, kaip skauda visus šonus, kaip gelia kiekvien? kaulel? ir s?nar?, ir koks sunkumas kr?tin?je...

– O dabar... dabar d?k ?iobrel?... ir sakyk...

„Vajejau, o k? sakyti...? Sakyti... Sakyti... Nejaugi nebepamenu, k? sakyti?“

Kaukait? lyg aidas atkartojo savo mintis:

– K? sakyti?

Tuo metu viralas keistai pakvipo. Motul? Gub? sumojavo:

– Oi ne, ne! Prieš ?iobrel? dar reik?jo ?d?ti šlamut?... Ar raktažol?? Vai, Viltele, visiškai susipainiojau... Ne, ne, šiandien nieko nebus. Šiandien nesimokysime. Pails?k. Gali... gali eiti namo. Eik, vaikuti.

– Motute, o j?s? O jums pagalbos nereikia?

– Nereikia, Viltele, nereikia. Aš prigulsiu, atsip?siu. O ryt prat?sim.

– A?i?, motute, – kaukait? pagarbiai nusilenk? ir iš?jo.

Senoji kauk? žvelg? ? vis dar tebeburbuliuojant? katil?l?, uod? kvap? ir balsu murm?jo: „Tai šlamutis ar raktažol??..“ Raukšleli? nus?to veido aki? kampu?iuose kaup?si ašaros – gal nuo d?m?, gal nuo nevilties, o gal iš nuovargio. Lazdele išsklaidžiusi žarijas, ji sunkiu žingsniu nukrypavo iki guolio ir atsigul?.

Nelengvas tas gyvenimo ruduo, kad ir kiek išminties sukaupta, kad ir kaip nieko nepakeisi... O gal šiandien tokia visiškai bej?g? ir skauduli? suimta d?l to, kad paskutin? kart? ker?jo sunkiais kerais be galo seniai? Kad keravir? ir v?l j?gas sunkte išsunk?? Kiek gi gal?jo prab?gti saul?s rat?? Keturios dešimtys? Daugiau?.. Taip, tada ji buvo mikli, guvi, ir akys šviesios, ir mintys aiškios, ir išdidumo... Oi, kiek buvo išdidumo! „Per v?lai, per v?lai pasirinkau ?p?din?...“ – li?dnai pagalvojo. Bet juk ji taip kantriai lauk? tinkamos, geban?ios pakelti visus žiniuon?s – žolinink?s – ker?tojos išbandymus. Vis? gyvenim? viena, vis? gyvenim? pati sau, vis? gyvenim? atsakinga ne tik už save, bet ir už kaimynij?, už kiekvien? ir visus. Kauku?iai jos, net ir tie, pas kitus augantys, – o kada gi tur?t? laiko dar ir vaikiais pasir?pinti? Kam link?si tokios lemties? O ji, žiaurioji, k? nors vis tiek pasirinks... Ir vis d?lto – o jeigu vakar b?t? ker?jusi jaunuol?, ar ji b?t? atlaikiusi netik?tai nutr?kusio kero j?g?? Kai visa galia žaibu smogia, kai žem? suvirpa, kai, rodos, dangus ant tav?s gri?va. O, kaip ji nor?jo at?dyti netikšas kaukavyrius! Ir tik paskui suprato, kad daug k? pati padar? ne taip – pamiršo pasakyti, kaip pristabdyti kelrodes, pamiršo pasakyti, kad neužbaigus kero nieku b?du negalima paleisti vyteli? iš rank?. Bet dabar šaukštai po piet? – Gugis prapuol?s, kipšai suprato, kad kaukai apie juos žino, viskas iš naujo.

Ir kaip, kaip visa tai pataisyti? Kiek ji jau met? galvoja – kaip visa tai pataisyti? Nes jeigu v?l kaip an?syk... Ne, ji nenor?jo prisiminti tos dienos, po kurios tiek kauk? išlyd?ta ? Sielnešio ?žuol?, ir tos kalt?s, slegian?ios baisiau už akmen?. D?l to ji ir paband? vakar stipriuosius kerus, v?l pasitelk? keravir?, d?l to ir pasiryžo duoti kaukavyriams kelrodes. Bet iš kur, iš kur ji ims j?g?, jei prireiks ne kelrodži?, jei prireiks stabdyti kipš? ker? audr??

Kažkas pabeld? ? stakt?, pro dur? uždangos plyš? mat?si kojyt?s. Gr?žo Vilt?? Sunkiai sudejavusi, žiniuon? atsis?do ir sušvogžd?, pati išsigandusi savo balso:

– Užeik.

Graž? sustojo tarpduryje. M?gino kažk? pasakyti, bet staiga pulte pripuol? prie senosios kauk?s, parklupo ir ?sikniaub? jai ? kelius. Ji visa tirt?jo nuo verksmo, kr?p?iojo, aik?iojo. Motut? Gub?, nieko nesakydama, j? apkabino ir ?m? švelniai glostyti plaukus. Kiek palaukusi, kai rauda susilpn?jo, – ?m? raminti žodžiu:

– Užteks, dukruže... Nurimk...

Bet tada kaukait? tik dar labiau ?sisri?bavo. Senol? giliai atsiduso, v?l kiek palauk?, tada švelniai pak?l? kaukait?s galv? ir paliep?: „Luktelk“. Sunkiai atsistojo, ženg? por? žingsni? prie lentyn?l?s, išsirinko vien? iš ten buvusi? molini? puodyn?li? ir atidariusi pauost?. M?ta, šalavijas...

– ?kv?pk, vaikuti. Giliai giliai... Dar kart?... Ir dar kart?... Ir dar vien?. Geriau?

Graž? tyliai linktel?jo, tik l?p? kampu?iai nevalingai tr?k?iojo.

– Gugis pas... – pagaliau prad?jo ji.

– Žinau, dukruže, žinau. Gugis pas kipšus.

– Jis... Gyvas? Gugis gyvas?

– Manau, kad gyvas. Tik pagrobtas.

– Tai dabar jam... nudirs kail? ir pakabins medyje? – pla?iose dailiose kaukait?s akyse spind?jo begalinis siaubas. Bet senol? vos susitvard? nenusijuokusi ir atsak? tuoj pat ir rimtai:

– Nemanau. Kipšai nirt?s, bet suman?s padarai, man rodos, kad Gugio jiems reik?jo d?l kažko kito.

– O d?l ko?!

– Tai ir man labai labai ?domu... – tyliai prisipažino žiniuon?. Kiek ji gal?jo suprasti iš gana nesklandži? Snarkio, Griaus?io ir Žvitrio pasakojim?, kipšai b?t? gal?j? sudoroti juos visus keturis. Bet pagrob? tik Gug?. Griaustis dievažijosi, kad mat?, kaip Gugis parkrito, bet kas vyko toliau, neaišku. Ir labai ?domu, kod?l kipšai kovodami nepaband? savo ?prasto b?do – miglos ant aki??

– Greit... ?žengimas, – tyliai pratar? Graž?, v?l ?siveržd ama ? motut?s Gub?s mintis. „Ak, taip – ?žengimas. Užaugo jie. Ir nors dar por? met?, iki tikros šeimos suk?rimo, iki teis?s susilaukti kauku?i? tiesiog mokysis b?ti kartu, bet pasirinkimas jau daromas...“

– Ir tu nor?jai rinktis Gug?, ar ne? – prat?s? ji. – O jis žad?jo rinktis tave?

Kaukait? linktel?jo, nors ir atmin?, kad Gugis tai žad?jo an? vasar?, prieš didžiuosius žygius, o paskui n? karto nepatvirtino. Ant jos blakstien? v?l sužibo ašaros.

– Neraudok, – š?syk žiniuon? ištar? griežtai. – Be to, – prid?jo, – ?žengimo dabar greitai nebus. Bent jau tol, kol neišsiaiškinsime su kipšais.

– Tai k?, k? man daryti? Kaip jam pad?ti?!

„Ak, vaikuti, kaip tu gal?si jam pad?ti, jeigu mes patys nežinome, k? reik?s daryti... Nors...“ Gub? li?dnai šyptel?jo ir netik?tai paklaus?:

– Ar tu dr?si?..

□

Dvokas. Tai buvo pirmas poj?tis atsigaunant. Ir dvok? smarkiai – šlapimu, puv?siais. Gugis, su?ežin?s šiaudus, atsis?do, pirštais užspaud? nos? ir apsidair? prieblandoje – kur jis? Kur Snarkis, kur kiti? Juk k? tik mat? kipš? ker?toj?, k? tik gird?jo Griaus?io riksmus,

o dabar... Koks ?ia keistas gaudesys sklinda, rodos, iš už... sien?? Jis patalpoje? ?ia kas – ola? „Nieko nesuprantu...“ – pakrat? galv?.

– Beeeee! – subliuvo kažkas šalimais. Jeigu kaukas b?t? tur?j?s j?g? – tuoj pat atšokt?. Tik kojos ir rankos buvo it virvel?s – neklaus?.

– Beeeee! – dar kart? pasikartojo. Kryptel?j?s galv?, prieblandoje Gugis išvydo nemenk? padar?. ?giu gerokai didesn? už kauk?, tikriausiai juod? (supaisysi prieblandoje...), o jo pailg? galv? dabino balti riesti ragai ir piktai kratoma barzda. Gyvulys v?l užbliuvo gr?sl? „Beeee!“ „Taigi ?ia ožys!“ – sumojo Gugis, mat? juk toki? pas žmones. „Bet iš kur jis ?ia ir... kur vis d?lto aš esu?“ – v?l susir?pino. Bet gyvulys atsigavusiu kaimynu nesidžiaug? – jis v?l užbliuvo „Beee!“ ir panarin?s galv? ?m? kasti žem? priekine kanopa.

– Na, ko gi tu... – Gugis ir pats nustebo, kaip sunkiai sek?si prabilti, burna strigo it sm?lio pripilta. – Aš tau nieko nedarysiu, – band? raminti gyvul?. Bet ožys, matyt, to nenor?jo suprasti ir ženg? artyn. Gugis ?m? trauktis atpakalias. Kojoms kelet? kart? ? kažk? ?klimpus, nugara atsir?m? ? kažkok? miet?. Kaukas ženg? ? šal? – oho, šita siena, atrodo, iš odos... Bet ožys nenuleido nuo kauko pikto žvilgsnio, ir Gugis ?iuptel?jo smeiguolio. Bet ginklo prie juostos nebebuvo. Kaip ir ker? maišelio. „K? daryti?..“ – jau ne juokais sunerimo.

– Ei! – garsiai užriko. – Ar ?ia yra kas nors? Ei!

– Beeeeee! – neatsiliko gyvulys.

– Ei, pasiimkite savo ožius! Ei!

Ryškus šviesos pluoštas akimirk? apakino, bet tuo pa?iu ?žtel?jo ir svaigus gaivaus oro g?sis. Šviesos properšoje pasirod? pora juod?, lies? pavidal? – nesunku buvo suprasti, kas jie.

Vienas iš kipš?, taip pat ne k? didesnis už gyvul?, prišoko ir š?r? anam ? tarpurag? lazda.

– Šionan, šionan!.. – suspieg?, tvatindamas ir vydamas j? šalin. Gyvulys mekendamas ir kratydamas galv? nenorom pakluso ir nurisnojo. Kitas kipšas gi atsigr?ž? ? Gug?. Kaukas ?sitemp? ir v?l ?iuposi už tuš?ios juostos – piktas kipšo žvilgsnis nieko gera nežad?jo.

– Einam... – mostel?jo, delnu parodydamas ? ang?. O pamat?s, kad Gugis vis dar laukia, pakartojo:

– Einam! – riktel?jo aukštu balsu.

„Na, gerai...“ – ži?r?damas per pet?, k? darys kipšas, Gugis pasuko prie iš?jimo. Abu kipšai nutapnojo iš paskos, bet vos jiems iš?jus ? lauk?, vienas j?, nešinas smeiguoliu, tuoj pat atsid?r? priekyje. O Gugis smalsiai apsidair? ir net švilptel?jo iš nuostabos – tai štai kokia toji kipš? stovykla!..

O kipš? stovykla, ?kurta ant kalvel?s pelk?je, ?ž?, šurmuliavo, kvep?jo, o gal – smird?jo kauko nosiai nemaloniais kvapais ir blyks?jo ?vairiausiais vaizdais vaizdeliais. Gugis apstulbo: aplink sta?iai juodavo, kirb?jo kipš?. Tiek padar? vienoje vietoje Gugiui teko matyti nebent pas žmones, tada, kai j? kunigaikš?i? Algirdo ir K?stu?io kariuomen?s trauk? ? t? šal?, kaip j? ten... Rusi?, ir kur jis sutiko maž?, bet narsi? bazilisk? Šiuš?. ?domu, kaip ji besilaiko?..

Vieni kipšai kažkur ?jo, tempdami ?vairiausius nešulius, puodus, dubenis ir nematytus rakandus. Kiti pagaliais paragindami, o kartais – ir negailestingai lupdami ? visas puses var? juodmargius ožius, treti – net po tris ar keturis ant t? pa?i? oži? jojo. Tai buvo net šiek

tiek juokinga – mat ir kipšai, ir ožiai atrod? gana panašiai, ypa? d?l siaur? veid? ir ?vairiausi? barzd? barzdeli?. O, koki? barzd? ?ia tik nešvytravo – ir trump? smaili? griežt?, ir ilg?, veik šluojan?i? žem?, ir suvelt? ? netvarkingus kalt?nus, su kaban?iais trupiniais ir kitais maisto liku?iais, ir išpuosel?t?, iššukuot?, dažyt?, papuošt? skambaliukais, blizgu?iais, margais mediniais karoliukais, ?pintais pagaliukais, kriauklel?mis. Atrod?, jog kiekvienas kipšas steng?si išsiskirti savo barzda – nors geriau ?siži?r?j?s Gugis netruko suprasti, kad barzd? puošyba kažk? reiškia. Štai j? lyd?j?, tiksliau, saugoj? kipšai buvo su neilgomis dvispalv?mis barzdomis – pus? juodos, pus? baltos. Tokias pat barzdas Gugis pasteb?jo turint kipšus, kurie išrod? tvirtesni, o neretai ir nešini smeiguoliais – ar tik nebus tai koki? medžiotoj? ar kari? ženklas? Ir visi kipšai buvo aukštesni už kaukus. Gerokai, galva ar, mažiausiai, puse galvos.

Žvilgtel?jus ? dang?, nors ir ?kanot?, atrod? lyg vidudienis b?t?. Apie tai bylojo ir patys kipšai, tupintys ar s?dintys prie atvir? ugniakur?, virš kuri? kunkuliavo puodai su maistu. Por? syki? jie pra?jo ir dvokian?ius s?šlav? kalnus, aplink kuriuos tuntais garsiai zyz? m?lynos ir žalios didmus?s. Kipšai prie j? taip pat atlikin?davo ir savo didelius bei mažus reikalus, bet ypa? didel?s nevalos Gugis lyg ir nepasteb?jo – nebent kuokšt? neseniai pešto paukš?io plunksn?, neužbertus išlieto maisto liku?ius.

Keliose stovyklos vietose kyšojo tokie pat apval?s statiniai, iš kokio ir jis iš?jo. Žmon?s, kiek Gugis atmin?, juos vadindavo „palapin?mis“ – tik žmon?s jas si?dindavosi iš audeklo, o šitos mirg?jo ?vairiausiais suklotais kailiais ir odomis. Žvilgtel?jus tol?liau, tapo aišku, kad stovykla plyt?jo vietoje, likusioje nuo kadais pra?žusio gaisro. Mat kur ne kur mat?si apdegusi? medži? strampai, o žol? ir kiti augalai lipo pro deg?si? p?dsakus. „O juk senolis Urkis sak?, kad kipšai padega girias... Gal ?ia jie ir bus pasidarbav??“ Atkreip? kauko d?mes? ir nemenkas kipš? b?relis. Tie lyg ir kažko mok?si – mat priekyje vienas rod? judesius, o kiti kartojo. Gugis m?gino geriau ?siži?r?ti, kas ten gal?t? d?tis, bet j? lydintis kipšas grubiai stumtel?jo lazda ir v?l sušuko t? pat? – „Einam!“

Vis d?lto akies krašteliu kaukabernis užmat?, kad virš steb?to b?relio oras tarsi susidrumst? ir suraibuliavo, neleisdamas ?ži?r?ti, kas ten yra. „Aha, mokosi ker?ti!“ – sumojo kaukas. Bet kai nor?jo dar kart? atsigr?žti ir pamatyti, kas gi ten gan garsiai gruma, v?l gavo d?r? ? ment?.

„Jeigu jis dar kart?...“ – sukando dantis kaukas, nors ir pats suprato, kad m?ginimas grumtis su kipšu vargu ar baigt?si gerai... Juk ?ia toji daugyb? neabejotinai b?t? šokusi ? pagalb?. Ir net Griaustis, vakar?.. Taip, tikriausiai vakar svaid?s kipšus kaip akmenukus, ir jis nieko nepadaryt?. Nes, kaip kirminas negali pab?gti iš skruzd?lyno apniktas skruzd?li?, taip ir jis, Gugis ?ia... Žinoma, kol kas kauko dar niekas nepuola ir jam nekanda, bet b?ti tarp svetim? ir nepaž?stam?, visiškai vienam jam visai nepatiko. „O kibirkštis jie tikrai skelia!“ – prisimin? dar vien? Urkio žini?, kai vienas iš sargybini? kanopa užkliud? akmen?. „Telieka išsiaiškinti, ar tikrai kaukavaikiams kailius diria ir ? medžius kabina... Ir viltis, kad aš jau ne kaukavaikis...“ – ni?riai pam?st?. Ir tada išgirdo dain?.

Daina, rod?s, buvo sug?rusi viso pasaulio ilges?. Bet ne grauduling?, ne gedint?, o švies?, skatinant?, kvie?iant?. Primin? t? jausm?, kuris užpl?sta žengiant pirm? žingsn? ? dar nepažint?, bet labai viliojant? keli?. Ir sklido ji iš keistos b?tyb?s l?p? – taip, tai neabejotinai buvo kipšas: tas pats šakalio pavidalas, tamsi, pilka oda, padengta trumpu kailiuku, kanop?tos kojos, pailgas veidas, išpuošta barzdel? ir melsva šviesa spindin?ios akys. Bet kai tos akys sutiko Gugio akis, kaukui tarsi mintyse nušvito: taigi ?ia ne kipšas, o

kipš?! Lyg naujai prareg?j?s jis stabtel?jo ir apsidair? – ne, kipšai n?ra visi vienodi, kaip atrod? iš pradži?, reikia tik ?d?miau ?siži?r?ti! Kaip ir žmoges, kaip ir kaukes, kaip ir bet kuri? proting? dvikoj? padar? moteris, kipšes buvo galima atskirti iš švelnesni? bruož?, apvalainesni? k?n? ir, žinoma, puošmen?.

– Eini! – lazda skaudžiai dunkstel?jo kaukui ? pet?. Gugis kukliai šyptel?jo kipšiukei, kuri, užmiršusi dain?, taip pat žvelg? ? j?. Tada staigiai apsisuk?s stv?r? j? vedusio kipšo pagal? ir t? kipš? su visu pagaliu mostel?j?s oran išpyškino:

– Aš ir taip einu! Tu tik rodyk keli?, bet nedaužyk man?s! – v?l nuleido j? ant žem?s.

– K??! – prišoko artyn kitas sargybinis, atkišdamas smeiguol?. Netoliese prie katilo s?d?j?s b?relis kipš? juodai baltomis barzdomis taip pat stryktel?jo ant kanop?.

– Sakau, rodykit keli?, – kiek gal?damas ramiau ištar? kaukas, pats steb?damasis, iš kur toji jo dr?sa? Ir dar kart? met? ak? ? kipšiuk?, kuri irgi žvelg? ? j?. Garb?s žodis, ji buvo... gražesn?. Na, kiek išvis grožio gali tur?ti kipš? paderm?. Panašiai tiek, kiek gali kaukui b?ti graž?s žmon?s. Ar maumai. Ir ji buvo labai li?dna. Taip, Gugis b?t? prisiek?s, kad jos akyse nepaisant šviesios dainos spind?jo tikras li?desys. Li?desys, vienodas visiems gamtos vaikams. Tikras, neišgalvotas, skaudus ir deginantis. Ir neišsakytas – nes nerasta, kas gal?t? išklausyti ir išgirsti. Tad jis v?l nusišypsojo kipš? mergaitei, š?syk – padr?sinamai, o tada pažvelg? ? ?tar? sargybin? ir pats paklaus?:

– Tai kur einam?

Kaip ir gal?jo nujausti, Gug? atved? prie vienos iš palapini?, stov?jusi? beveik stovyklos vidury. Ji buvo šiek tiek didesn? ir dailesn? – jeigu kit? palapini? sienos marg?jo nuo ?vairiausi? kaili?, ši? deng? tik juodas, išskyrus baltuojan?i? virš?n?. Tai atrod? ir iškilmingai, ir baugokai. Aplink ??jimo ang? švyt?jo ?sagstyti blizg?s akmenys, o virš j? driek?si dailios keist? ženkl? pyn?s ir kabojo balta žv?relio kaukol?. ??jim? deng?s kailio ar medžiagos gabalas buvo pakeltas, bet ?žvelgti, kas t?no viduje, Gugiui nesisek?. Uod?si tik kažin kokie nepaž?stami kvapai. J? atlyd?j? kipšai pagarbiai sustingo.

– Tai ?ia j?s diriate kailius kaukavaikiams? – paklaus? Gugis, stengdamasis vyti ? šal? nerim?. Ir kaip nustebo, kai iš palapin?s angos pasigirdo balsas:

– Ne ?ia. Eik ? vid?, smarkuoli, che che.

Iš pradži? jam rod?si, kad pasigirdo. Bet sargybinis v?l stipriai stumtel?jo ir kluptel?j?s kaukas vos ne?griuvo ? palapin?. Kitaip nei atrod? iš lauko, viduje buvo gana šviesu. Ir švies? skleid? ne ugniakuras, o keistas daiktas, kabantis virš galvos. Jis ne tik šviet?, bet ir main?si spalvomis. Palapin?s vidury stov?jo stalas. Pus? jo buvo nud?liota keistais permatomais daiktais – lyg ir indais, kuriuose kažkas šnypšt?, burbuliavo, kliuks?jo. O tol?liau kr?sle s?d?jo tas pats kipš? ker?tojas, mestel?j?s jam „V?????au...“, po kurio atmintyje žioj?jo tik didel? ir juoda skyl?, iki pat šiandienio pabudimo nelaisv?je.

Gugis ?d?miau pažvelg? ? kipš?, kuris j? irgi akimirk? vertinamai nužvelg?. Palapin?s šeimininkas jau buvo ?amž?j?s – nors raukšles tamsioje odoje ?ži?r?ti buvo sunkiau, bet j? gausa negal?jo apgauti. Taip pat ? akis krito ir žilos dryž?s kailyje, žila ilga barzda – be joki? puošmen?, bet tvarkingai iššukuota – pus? juodos, pus? baltos. Kitaip nei daugelis matyt? puspliki? kipš?, jis vilk?jo r?bus, primenan?ius žmoni?, ir juos?si ta pa?ia pelk?je matyta dailia juosta. ? Gug? senis žvelg? be didelio draugiškumo, bet ne?skait? kaukas jo akyse ir neapykantos. Gal viskas nebus taip blogai...

– S?sk, – senis kipšas mostel?jo kaukui, nurodydamas ? trikoj? greta. Bet Gugis liko stov?ti. Šeimininkas kilstel?jo antak?:

– Nesupranti?

– Suprantu, – atsak? Gugis, – bet...

Kipšas kreivai šyptel?jo ir pasiglost? barzd?:

– Bet jeigu pasakyta s?sk – tai s?sk. K?, senoliai nemoko vyresni? gerbti, che? – Gugis pasteb?jo, kad kipšas ?prastus žodžius taria keistokai: ne „s?sk“, o „siesk“, ne „gerbti“, o „giarbti“.

– Senoliai moko, kad pulti iš pasal? – negarbinga, – tarsi kažkas temp? už liežuvio kauk? prieštarauti.

– Iš pasal?? Nejaugi, che che? – sukikeno sumekeno kipšas, – bet juk stov?jome veidu ? veid?. Tik buvau greitesnis veikti. Nors tu – jaunas. O aš – senas. Bet greitesnis! – senio akyse suspindo pasididžiavimas.

– Kerai yra skirti gintis nuo pavojaus, o ne pulti, – atkakliai laik?si savo kaukas. Pagaliau b?tent taip juos mok? ir motut? Gub?, ir senasis Urkis.

– Tu tik pamanyk... – lyg ir nustebo šeimininkas, – mat kaip... kaukas moko, kad kerai yra skirti gintis nuo pavojaus, o ne pulti... – pavyzdingai pakartojo tarsi susim?st?s. – Ajajai, kaip blogai padariau... Bet, atleisk man, sumanusis jaunasis kauke... Nori pasakyti, kad keturi kaukai, iš kuri? vienas turi paprastai tik žmoni? nešiojam? ginkl?, slenkantys užpulti m?s? stovyklos, vidury nakties, yra nepavojingi ir nuo j? gintis negalima? Tikrai negalima, che che?

– Mes nesiruoš?me pulti j?s? stovyklos, – atkirto Gugis, – mes...

– Nesiruoš?te? – neleido jam baigti senis, – tikrai? Tu tik pamanyk, kokie taik?s padarai... O mes taip jus... Vai vai, kokie mes blogi. O k? ruoš?t?s veikti? – staiga ?smeig? žvilgsn? ? kauk?. – Ne, ne, tu palauk, – neleido prasižioti. – Leisk, atsp?siu. Esu jau senas, daug patyr?s, su kaukais bendrav?s... Taigi j?s nor?jote išsiaiškinti, kur m?s? stovykla yra.

Gugis džiugiai linktel?jo.

– Bet kam kaukams to reikia? – tarsi jo, tarsi sav?s paklaus? senis. – Kod?l gi jiems par?po kipš? stovykla? Kipšas – ne bebras, be abejo. Kailis jo prastas... Kipšas – ne zuikis – skonis nekoks. Ir šiaip negird?jau, kad kaukai kipšus valgyt?, che che. Tad turb?t keturi garb?s kaukai ?jo pasilabinti, ar ne? – senis prisimerk?, žvelgdamas ? kaukabern?.

Gugis nejaukiai sumindžikavo, netur?damas k? atsakyti. O kipšas t?s?, bet jo balse vis labiau nyko žaismingumas.

– Taigi kaukai, matyt, nor?jo pasakyti „labas“... Vidury nakties. Bet kod?l gi jie sugalvojo ateiti vidurnakt?? Tamsi? nakt?, kai visi miega, kaupia j?gas kitai dienai, sapnuoja spalvotus sapnus. Juk taik?s ir geri ? sve?ius vaikšto dien?, a? Ar tik ne tod?l, kad kipšai nesužinot? apie sve?ius? O kod?l jie tur?t? nesužinoti? Ogi d?l to, kad gr?ž? keturi žvalgai sušaukt? vis? virtin? kauk?, pasitelkt? dar koki? draug? ir eit? kipš? kulti. Nes kipšus juk reikia vyti. Kuo grei?iau ir kuo toliau. Ar taip? – sugriaud?jo netik?tai stipriu balsu. – Atsakyk, kaukaberni, ar taip? – pareikalavo.

Gugis tyl?jo su?iaup?s l?pas. Kipšas, nesulauk?s atsakymo, v?l prašneko, kreivai vypsodamas:

– O dabar s?sk. Ir pasakyk savo vard?. Nes jeigu tuoj pat to nepadarysi, aš tave, che, v?l užpulsiu, – pagrasino lengvai mostel?damas keturpirš?iu delnu tarsi kažkam ruošdamasis. – Nagi! – ?smeig? slegiant? bei nieko gera nežadant? tarsi melsva liepsna degant? žvilgsn?

tiesiai Gugiui ? akis. Ir kaukas suprato, kad š?syk geriau patyl?ti ir paklusti. Ir net nepriminti, kad kipšai pirmieji užpuol? maumul?... Kad jie – at?j?nai. Na, gal dar bus proga.

– Esu Gugis, Kuki? gimin?s... – tyliai sumurm?jo ir pris?do ant trikojo.

– Taip ir maniau, – linktel?j?s sumekeno senis kipšas, – žmogkaukis... Nesprogink ?ia aki?, aš daug žinau. Labai daug. Gerokai daugiau, nei tu manai ar nujauti. Gerokai gerokai daugiau, – ir jo žodžiai neskamb?jo kaip pagyros. – Tai dabar sakyk – namo nori?

Gugis linktel?jo, nors širdyje nebuvo tikras, ar taip jau be galo nori namo, ar nori daugiau sužinoti apie kipšus. Juolab, kad mat? tiek mažai ir tai buvo labai, labai ?domu.

– Tad dabar paklausyk, Gugi. Ir klausyk labai labai ?d?miai, nes tai, k? pasakysiu, tur?si žodis žodin nunešti j?s? vadui Urkiui. O pasakyti jam turi štai k?: „Alsis Pilkasis ir jo gentis reikalauja, kad Urkis iš Kaukašlai?io ir jo kaukai atiduot?, k? pasisavino prieš trisdešimt penkerius metus. M?nuo tek?s ir nusileis dar tris kartus, kol mes lauksime atsakymo. Jeigu nesulauksime – j?ga ir be gailes?io pasiimsime tai, kas m?s?“. Ar visk? gird?jai? Pakartok.

Gugis susikaup? ir pakartojo, nors ir ne visk? suprato. Ko gi kipšai iš j? nori? Ir k? kaukai pasisavino?! „Klausti, ne?..“

– Ko nesupratai? – perprato j? kipšas.

– Kas yra trisdešimt penki...

– Skai?iuoti moki? Vienas, du, trys?

Gugis linktel?jo:

– Taip! Vienas, du, trys, penki, septyni, tuzinas, daug!

– Daug?! Kiek bus keturi kart šeši? – paklaus? senis.

– K...aip? Keturiskas? – nustebo kaukas.

– Keturis kartus po šešis. Na... – kipšas, suprat?s, kad Gugis nesusivokia, paskub?jo palengvinti užduot?: ?sivaizduok, turi šešis akmen?lius. O jeigu j? tur?tum keturis kartus daugiau, kiek b?t? akmen?li??

– Kam man tie akmen?liai? – par?po Gugiui.

– A, taip... Žinoma, kam tau... – suburb?jo kipšas. – Ir kam jums žinios, jeigu yra kerai... Gerai, nesuk sau galvos. Tiesiog turi visa tai pakartoti Urkiui ir Gubei. Žodis ? žod?, aišku?

Gugis linktel?jo.

– Sakyk, – pasteb?j?s, kad kaukas v?l nori kažk? pasakyti, leido senis.

– Mano smeiguolis... Aš j? labai... branginu.

– Koks smeiguolis? – nesuprato senis.

– Na, mano kalavijas... Ginklas, kur? tur?jau.

– Kalavijas? – visai nustebo kipšas. – Kieno?

– Mano... Toks blizgantis, sunkus, kur nešiausi.

– Che che, – sukikeno senis, – na ir pasakei... Koks tau ten kalavijas, kauke. Ir kaip tu j? dar pavadinai? Smeiguoliu? Išmoninga, tai jau tikrai. Bet – kod?l gi ne, juk smeigti galima...

– Senolis Urkis man kadais pasak?, kad žmon?s juos vadina kalavijais.

– Mat kaip? Che che, Urkis šneka, ko nežino. Keista, kad j?s? gimin? jo vedama dar visai nenunyko. Niekšelis...

Gugis iš pyk?io net išraudo – kaip jis dr?sta taip ty?iotis iš išmintingojo senolio?! Šiaip ne taip pergal?j?s save, kaukas tar?:

– Senolis Urkis jau n?ra m?s? vyresnysis. M?s? vyresnysis dabar yra Snarkis.

– Šit kaip... – nusisteb?jo kipšas. – K? gi, geriau v?liau, negu niekad. Tai Urkis jau išverstas iš vad?? Tada pasakyk tai abiem, bet svarbiausia – Urkiui. Aišku?

– Aišku, bet...

– Kas dar? – kiek irzliau paklaus? kipšas.

– O kaip tada tas smeiguolis vadinasi? Žmoni? kalba?

– Koks? A... Žmon?s j? vadina durklu. Gerai, prisakysiu tau j? gr?žinti. Kaip paskutinio m?s? noro taikiai sutarti su kaukais ženkl?. ?sid?m?k tai, kauke. Kas m?s? – tas m?s?, kipšai savo paslap?i? niekada neatiduoda ir visada sugr?žta.

– O... kas j?s?? – v?l išdr?so paklausti Gugis.

Senis kipšas dar kart? pažvelg? jam tiesiai ? akis. Gugis žvilgsn? atlaik?, bet užuot sulauk?s tiesaus atsako teišgirdo:

– Tegul pats Urkis ir jo ragana jums pasako.

Motut? Gub? susim?s?iusi žvelg? ? lentyn?les, nustatytas visokiomis puodyn?mis, tošin?mis ir kitais indeliais. Pirštais liesdama tai molio lipdinio grubum?, tai – tošies švelnum?, ji tyliai murm?jo, kas kur pad?ta. ?ia buvo visa, ko tik gal?jo prireikti žiniuonei. Ten – jeigu kuris nors šeimynykštis susižeist?, o ten – jeigu reiks skubintis pas gimdyv?. Šai toji puodyn?l? – jeigu kaukiokui pilvel? susopa, o anoji tošin? – kad medžioklis nuovargio nejaust? ir tris dienas it zuikis l?kt?. B?tent tokius mišin?lius, tepalus atpažinti, virti ir naudoti mok?si Vilt?. Taip pat ?ia kab?jo ?vairiausi? žoli? šluotel?s, kvepindamos vis? pod?l?. Bet buvo ir dar vienas pod?lis. Pridengtas kailio skiaute, nuošaliau nuo kit?. Ten savo akimirkos lauk? paslaptingesni viralai ir žol?s. Ir lauk? jau ilgai – nes uždengimai d?lavo voratinkliais, o ind? sieneles buvo nukloj?s didesnis ar mažesnis dulki? sluoksnis. Tik du indeliai buvo aiškiai neseniai ?iupin?ti. Senoji kauk? giliai atsiduso ir pa?m? rupi?, rud?, neišvaizdži? puodyn?l?. Paklausimo g?rimo dar buvo šiek tiek lik?. „Tur?t? užtekti“, – sumurm?jo pati sau. Tik pilvas, matyt, dar nepamirš?s pra?jusios nakties potyri?, skaudžiai sudieg?, tarsi ?sp?damas: „O gal nereikia?“ Bet žiniuon? žinojo, kad reikia. Tik taip ji gal?jo išsklaidyti bent šiek tiek nerimo. Išg?rusi nuovir?, ? vien? rank? pa?m? pint? krepš?, ? kit? – molin? indel? su žvake, praskleid? kailin? užuolaid? ir ženg? gilyn ? urv?...

Urvas nuo Gub?s žemin?s link aukšto Kaukaupio šlaito nebuvo labai ilgas. Bet, žinoma, tamsus kaip naktis ir nemaloniai dr?gnas. Keliskart paaštr?jusi rega ir klausa leido jai neužkli?ti už grindyse išsiraizgiusi? medži? šakn?, o šviesos užteko tiek, kiek skleid? vaško žvak?, ?tupdyta ? akyt? indel?.

Indas jos lauk? tylus. Jis nebuvo didelis, bet keistas. Bet koks pašalietis, nety?ia rad?s ol?, ? kuri? išplat?jo urvas, ? j? gal net per daug neatkreipt? dom?s. Nebent b?t? pasteb?j?s, kad atrod? jis tarsi sunertas iš daugelio šak? ir šakn? ir padengtas nedideliais plaukeliais, švelniai blyk?iojan?iais žvak?s šviesoje. Bet blyk?iojo ne tik indo paviršius – galiai atsiv?rusi žiniuon? reg?jo, kaip aplink s?kuriuoja melsvai gelsva migla, mažais liežuv?liais lyž?iojanti visk? aplinkui. Kauk? išties? deln? – paprastai akiai nematoma migla apsivijo

pirštus ir tarsi vikrus žal?iukas nuskub?jo ranka aukštyn, pamaž?le vystydama vis? k?n?. Žiniuon? sukando dantis – lengvas dilg?iojimas netruko pavirsti skaudžiu maudimu – tarsi daug kart? labiau prieš audr? maust? s?narius. Bet motut? Gub? žinojo, kad kan?ia ilgai netruks, reikia tik truput? pakent?ti. Ir netrukus jos k?nas pasidav? – ištežo, suglebo, nelyg paniro ? migl?. Net ir sukniubusi ji nebepajuto jokio skausmo. O galvoje sukrykštavo balsai – vienas, antras, tre?ias... Užgim? švies?s vaizdiniai – sm?l?tas Kaukaupio šlaitas ir nuo jo k?lvers?iais ritasi maži kauku?iai... Širdyje atl?go, nerimas nusl?go – ir k?nas iš karto v?l primin? apie save. V?l gr?žo maudimas, v?l gr?žo diegliai, užtat akys nušvito... Galia vis dar buvo ten. Ji švelniai stuktel?jo ? indo šon?, ir šis tarsi keista g?l? atsiv?r?. Ji pažvelg? ? vid? – taip, kaip dar? jau daugel? daugel? met?. Ji jau gal?jo pasakyti, kokios šaknys, šakos vijosi ? išman? audin?, ji žinojo. Bet štai ? akis tvykstel?jo blyksnis – šaltas, blizgus šerdies blyksnis – ir v?l nusvarino rankas. Po akimirkos kauk? išsities?, supyl? ? ind? atnešt? skyst?. Šis užsiv?r?. Žiniuon? pris?do greta – teks palaukti. Ir, žinoma, nuspr?sti, kurios šeimos šiais metais gal?s susilaukti kauku?i?, kas po pernykš?io ?žengimo iš jaun?j? suprot?jo tiek, kad gal?t? jau auginti palikuonis.

Indas tuo tarpu l?tai, vos pastebimai tvinks?jo skleisdamas melsv?, žaltvykslišk? švies?. Slinko akimirka po akimirkos, blyks?jimas tai sustipr?davo, tai aprimdavo – ir štai jis v?l atsiv?r?. Žiniuon? atsistojo, pri?jo, persipyl? skyst? ir v?l pažvelg? ? vid?. Nelyg kuokel? ar šerdis viduryje stirksantis tas keistas, blyškus šaltas daiktas – tik jo tr?ksta, tik jo, visa kita – jau aišku, jau suprantama, ji išmano tas šakeles, tiek kart? nuglostytas.

Ir – teb?nie, kas b?na, – ryžtingu judesiu išrov? keist?j? daikt?. Indas tuoj pat užtemo, švyt?jimas dingo, tarsi susitrauk?, suglebo... Gub? ?d?jo šerd? ? odin? maišel?, pasikabino ant kaklo, ind? ?k?l? ? pint? krepš? ir sunkiai p?škuodama patrauk? urvu aukštyn.

Netoliese žiniuon?s b?sto gaurus vienas kitam retino keli kaukavaikiai, skard?jo klyksmai, riksmai, juokas. Bet vos pamat? ? lauk? iš?jusi? susiraukusi? motut?, nutilo. Žinoma, pav?luotai prisimin? ir t?v? paliepimus, kad nespygaut? prie žemin?s, mat motut? Gub?... Motut? Gub? supykusi gali ir slieku paversti! Nei vieno dar nebuvo pavertusi, bet visi žinojo, kad motut? tai geb?t?!

– Vaikiai, – kreip?si žiniuon?, – man reikia, kad kuo skubiau surastum?te Graž? ir pakviestum?te pas mane. Tas, kuris suras, bus paverstas ne slieku, o drugeliu!

Kauku?i? akyse ?sižieb? siaubas – jie net nesumojo, k? atsakyti. Bet Gub? pla?iai nusišypsojo:

– Labai gražiu drugeliu! Na, gerai, bus ne paverstas, o gaus drugel?, ar tinka? Kas suras?!

Aikš?i? Mint? atgavo am? pirmoji ir š?ktel?jo:

– Aš!

– Ne, aš! – atkirto Budri? Bitis.

– Aš! Aš! – ?m? šaukti vienas per kit? ir mikliai m?tydami kojeles pasileido Kaukašlai?io ol? link.

Motut? Gub? dar kur? laik? stov?jo li?dnai šypsodamasi ir spausdama ant kr?tin?s kabant? maišel?.

Graž? praskleid? kr?mo šakas. Ta?iau priešais nos? lingavo tokia aukšta žol?, kad nelabai kas ir mat?si. O juk dairantis nuo medžio, ? kur? taip pat nebuvo lengva ?siropšti, viskas atrod? aišku. Už kr?myno driekiasi pieva, ji leidžiasi ? nedidel? sl?n? iki pat ten k?psan?i? žmoni? gyvenim?. O štai kad žol?s jau tokios aukštos ir ? jas ?lindus toliau beveik nieko nesimatys – nepagalvota... Yra, žinoma, žmoni? išmintas takelis. Bet juo eiti oi kaip nedr?su. Nors... Jeigu k? nors išvys, gi gal?s šmurkštel?ti ? žoles ir pasisl?pti. Gugis ?ia turb?t ?j?s ne kart?, ko gi jai baidytis? Svarbiausia, kad pakeliui nesutiko kokios lap?s ar didesnio žv?ries. Pirmyn! Ta?iau kiek pab?g?jus iš abiej? pusi? gaubusi aukšta žol? baig?si ir keli? kaukaitei pastojo didelis stumbras. Na, tai nebuvo tikras stumbras, tai yra, giri? stumbras, kuri? Graž? buvo ma?iusi ne vien?. Veikiau koks nors stumbro giminaitis, gyvenantis pas žmones, – mažesnis, be kukšteros, bet taip pat su ragais. Ir dabar tas „giminaitis“ didžiul?mis akimis ?sistebeilijo ? kaukait?, net nustojo atrajoti. Graž? irgi sustingo. Kaip mok? senolis Urkis – stumbrai kauk? ne?da, bet užgauti ar sutrypti nety?iomis – gali, tod?l j? išvydus reikia elgtis apdairiai. Tuo tarpu gyv?nas, gerai apži?r?j?s viešni?, nusuko žvilgsn? ir garsiai užbaub?:

– M????????!

„Chi chi, – sujuko Graž?. – Beveik kaip maumas“. Kaukait? jau nusiteik? tyliai, atsargiai aplenkti gyvul? ir eiti toliau, bet staiga pasteb?jo, kad prie jo skubinasi žmogus. Ji šastel?jo atgal ir parkrito žol?je. „Aha, ?ia ne žmogus, o žmog?... Ir kur ji traukia, ? giri?? Ne, kažk? nešasi sunkaus...“

Moteris, kiek susik?prinusi nuo sunkaus nešulio, ramiai pri?jo prie gyvulio. Paglost?, pakalbino, patapšnojo. Kažkuo apšluost? tešmen?, uodegos galiuk?... Tada jam panos?je pastat? medin? kibir? su vandeniu, o kit? pakišo po pilvu. „Ir k? gi ji darys?“ – sumirks?jo Graž?. Gi moteris ?m? tampyti gyvulio tešmen?. Kaukait? išp?t? akis – ji buvo tikra, kad už tokius darbus žmog? tuoj bus nuspirta šonan, o gal net subadyta. Anaiptol! Gyv?nas ramiai kent?, iš pradži? plempdamas vanden?, paskui v?l atrajodamas. O iš jo speni? ? kibir? ?iurkšl?mis tryško pienas. Kaip botagas švys?iojo tik uodega, bet nebuvo panašu, kad ja gyvulys lupt? žmog?, nors kartais ir jai kli?davo. Labiausiai kent?jo bimbalai ir sparvos. „Tai štai iš kur jie gauna pieno! Atima! ?domu, ar stumbr? irgi taip duot??!“ – nusisteb?jo kaukait?. Tuo tarpu žmog? t?s? darb? ir netgi ni?niavo vis pakalbindama ir gyvul?. „Ir k? gi man toliau daryti?“ – susim?st? Graž?. Žmog?, užsi?musi pieno at?mimu, jos prab?gan?ios turb?t nepasteb?t?, bet k? ji darys prab?gusi? Kaip ras tuos žmones, pas kuriuos Gugis vis vieši? Nam? turb?t ne vienas. O kiekviename name, kaip Gugis sak?, yra šun?, ka?i? ir kit? kaukui nedrauging? padar?. O jeigu pakalb?t? su šita žmoge – gal ji žinot?, gal pad?t?? Tik ar trukdyti užsi?musi?, ar palaukti? Gal vis d?lto reik?t? palaukti, tik kiek ji ?ia užtruks?

Laikas slinko l?tai, bet štai žmog? atsistojo ir patenkinta pažvelg? ? artipiln? kibir?. Ir kaukait? daug nebem?stydama iššoko tiesiai jai prieš nos?.

– Laba diena, garbioji žmoge! – tar?.

Moteris pažvelg? ? j?, iš pradži? lyg ir nustebo, bet tuoj pla?iai nusišypsojo:

– Kaukas? Labas labas.

– Ne kaukas aš, – paskub?jo pataisyti kaukait?. – Graž? aš. Kauk?. Kaukut?.

Moteris ranka nusibrauk? prakaito lašelius nuo kaktos, tada atsit?p? ir dar ?d?miau ?sistebeilijo.

– Ir k? gi man kaukut? nori pasakyti? Ar pieneliu nor?t? pasivaišinti? Štai, beveik vis? kibir? primilžiau, štiš, bjauryb?s, – nuvijo ?kyri? mus?.

Graž? neju?iom apsilaiž? – taip, pieno ji mielai atsigert?. Gugis kartais parsinešdavo puodyn?l?, skon? žinojo. Bet ne laikas dabar tam, ne. Tad tar?:

– Aš... aš ieškau t? žmoni?, pas kuriuos Gugis vieš?davo. Na, kaukas toks, draugas j?s?. O paskui ir žiemojo pas... Ruok? – atrodo, toks to žmogaus vardas.

– Gugis? A... Gugis, o kaipgi, žinau, žinau, – sulinks?jo moterišk?. – Tai jis mus apie geležinius žmones persp?jo! Tai nori pas Ruok? nukeliauti?

– Taip, – dr?siai linktel?jo Graž?.

– Na, tai eime, – pasi?l? stodamasi moterišk?. – Parodysiu, kur jie gyvena.

Taip ir nulingavo abi per piev? – žmog?, nešina mediniu kibiru, ir iš paskos skubanti kaukait?. Kaimas pasitiko jas klegesiu ir šurmuliu. Po balas tašk?si ir cypavo purvini pusplikiai žmogvaikiokai, prie pirki? saul?kaitoje šild?si senoliai, vienas žmogus kažkur temp? besispyriojant? ir baubiant? galvij?, o kitas ramiai pyn? tvor?. Graž? dair?si išp?tusi akis – dabar ji suprato, kod?l Gugis taip dažnai b?gdavo pas žmones. Juk ?ia tikrai yra ? k? pasiži?r?ti! Ir tuo pat metu iš vaik? kr?vos pasigirdo džiaugsmingas riksmas:

– Ei, žvelkit, Gugis ateina! – ir vienas iš žmogvaiki? paknopstom pasileido ? juos.

„Kur Gugis, kur?“ – puol? dairytis ir Graž?, bet aplinkui nesimat? n? vieno kauko.

O moterišk?, sušiaušusi šviesias atb?gusio berni?kš?io garbanas, tar?:

– Štai koki? viešni? jums atvedžiau. Sak?, jai reikia žmoni?, pas kuriuos lankosi Gugis, o tu gi jo draugas, ar ne? Tai ir palieku. Tik man šiukštu nesugalvokit jos skriausti! – pagr?mojo pirštu. – Iki pasimatymo, mažute! – dar prid?jo nueidama. Graž? liko viena, apsupta keli? žmogvaiki?. Jai dar?si truput? nejauku varstomai tiekos žvilgsni?. Juolab, kad berni?kštis, šauktas Ry?iu, rankose spaud? ilg? nusmailint? lazd? ir ži?r?jo ? j? kažin kod?l susirauk?s.

– Kas tu tokia? – pagaliau piktokai paklaus?.

– Aš? Graž?, – atsiliep? ji.

– Tu – kauk? mergi?kšt?? – pasitikslino.

– Kas? – nesuprato kaukait?. – Kas tokia?

– Mergait??

Ji linktel?jo.

– O tai ko tau iš m?s? reikia? Va, ten ruošiasi žaisti Saul? ir kitos mergos, jeigu nori žaisti – pas jas ir tu eik.

– Aš ne žaisti at?jau, – pagaliau ji suprato, kod?l žmogvaikis raukosi. – Aš... pagalbos ieškau. Gugis...

– Tu paž?sti Gug?? – Rytis iš karto pasikeit?. Jo akys sužibo. – Gal žinai, kur jis prapuol?, kad nebesirodo?

– Jis... – Graž? truput? abejojo, ar sakyti visk? šitam mažam žmogui, ar bandyti ieškoti vyresni?. – Jis pakliuvo ? b?d?, – galiausiai apsisprend?, – jis...

– Kas atsitiko?

– J? pagrob? kipšai.

– Kipšai? Tai ?ia... velniai?

– O kas tokie velniai?

– Smaluoti, raguoti?

– K? reiškia – smaluoti?

– Et, nieko tu nežinai, – v?l susirauk? Rytis ir iš visos kr?tin?s užbliov?:

– Saaaaaaule!

Išgirdusi riksm?, iš kito b?rio atkurn?jo nediduk? baltap?k? žmogut?.

– Ži?r?k, – kreip?si ? j? brolis, – ?ia kaukut? pas mus at?jo. Tai tu ja pasir?pink. Ir, atsigr?ž?s ? saviškius, ryžtingu balsu paklaus?: – Tai kas nors pats nori b?ti kryžeiviu ar burtus mesim?

„Žmon?s irgi moka ker?ti? Nejaugi? O senolis Urkis sak?...“

– Kas tu tokia? – jos mint? nutrauk? mergik?.

– Aš? Graž?, kaukut?, Gugio draug?.

– O Gugis kur?

– Gug? kipšai pagrob?!

– Kipšai? Tikrai? O tai kur tada nusineš?? ? pragar??

– Nežinau, kur nusineš?, – prisipažino Graž?. – O tu žinai, kas tokie kipšai?

– Žinau, – patvirtino mergait?. – Senolis Vilikaila ne kart? pasakojo. O tu žinai, kaip batsiuvys Žvirblis kart? ?kliuvo? Ogi taip... – nelaukusi atsakymo, mergait? ?m? pasakoti:

– Kart? ?jo Žvirblis per pelk?...

– Gal skrido? – patais? j? Graž?.

– Skrido? – nustebo Saul?. – O kod?l?

– Taigi žvirblis.

– Cha cha, – nusijuok? mergait?, – ?ia jo vardas toks – Žvirblis. Mat mažas ir kalba nelyg ?irpsi.

– A...

– Tai va, Žvirblis, nors ir geras batsiuvys...

– Kas yra batsiuvys? – v?l neiškent? Graž?.

– Batsiuvys – tai tas, kur siuva batus. Na, kunigo kariaunai ar tam, kas daugiau ilg?j? turi... Tok? apav? iš odos. Juk nagines ar vyžas patys nusipinam, o štai bat? pasi?ti – ?ia jau darbas. Tai va, Žvirblis, nors ir geras batsiuvys, bet vis m?go pasipuikuoti, koks jis gudrus. Ir ?jo Žvirblis pro pelk?, ži?ri – ant kupsto kipšas tupi ir skrynel? glosto. O skrynel?je – batsiuvys mato – pro plyšiukus auksas spindi!

– O kas yra auksas?

– Na, netrukdyk gi tu! – susirauk? Saul?. – Klausyk! Pan?do Žvirblis kipš? apgauti ir sako: „Gird?jau, j?s, kipšai, labai gerai švilpiate“. Kipšas atsiliep?: „O kaipgi! Kai mes švilpiame, medžiai linguoja ir lapus meta“. Tada Žvirblis ir sako: „Deram?s, kad aš vis tiek stipriau švilpiu.“ Kipšas sutiko der?tis, tik klausia: „Iš ko?“ Žvirblis sako: „Jeigu aš stipriau sušvilpsiu, tu man skrynel? atiduosi.“ „O jeigu aš?“ – klausia kipšas. „Tada aš visai j?s? velnijai dešimt met? batus si?siu.“ „Gerai!“ – sutiko kipšas. Ir kad švilptels – tik lapai nuo medži? pabiro, tik ausis ir kvap? už?m?, vos ant koj? išstov?jo! Bet Žvirblis gi man?si es?s gudrus – tad ir sako kipšui: „O tu užsimerk, nes kai aš sušvilpsiu, bus taip baisu...“ Kipšas patikliai užsimerk?. Gi Žvirblis kad užsimos lazda – ir nor?jo trenkti kaip toje pasakoje... – Graž? nežinojo, kokia ?ia pasaka, bet nebedr?so pertarti.

– Bet ?ia lazda staiga jo rankose užsideg? ir tas klykdamas paleido j? iš rank?. Kipšas atsimerk? ir klausia: „Tai ?ia jau švilpei?“ Nebežino Žvirblis, k? daryti, supranta, kad teks dabar dešimt met? batus kipšams si?ti. Bet tada kipšas jam, visam tirtan?iam, ir sako: „Eik

namo. Nereikia mums tavo bat?, mes kanop?ti. Bet kiekvien? kart?, kai sugalvosi k? nors apgauti, prisimink, kaip buvo. Ir daugiau taip nedaryk!“ – ir dingo. Tik d?mais ir maurais pasmirdo. Tai Žvirblis nuo to laiko tarsi naujai gim?s – nieko nebeapgaudin?ja, su visais malonus, visiems padeda...

– Tu matai!.. – garsiai nusisteb?jo kaukut?. – O pas mus pasakojama, kad kipšai labai bjaur?s, purvini, pikti ir kad jie... jie... – Graž?s balsas suvirp?jo, – kaukavaikiams nudiria kail? ir pakabina medžiuose...

– Tikrai?! – išsižiojo Saul?.

– Nežinau... Bet... Tai k? dabar daryti? Ar Ruokis gal?t? pad?ti Gug? išvaduoti?

– T?tis? T?tis visk? gali! – išdidžiai pareišk? mergait?. – Jis yra pats stipriausias ir protingiausias. Ir dar... grei?iausias, – prid?jo su abejon?s šeš?liu.

– O mes galim nueiti pas j?? – visai išdr?s?jo Graž?. Bet ?ia Saul? papurt? galv?:

– Jis lydimuose. O iki j? mums eiti neleidžia... Bet tu gali pab?ti ?ia. Vakarop jis gr?š... Ar pažaisi su mumis?

Senis valdingu balsu š?ktel?jo sargybinius. Jie šokte ?šoko ? palapin? ir ?sitemp? išklaus?: „Palyd?kit iki stovyklos pakraš?io, ir lai sp?dina.“ Kipšai tuoj pat Gug? išst?m? ? lauk? ir v?l užcyp? savo: „Ei–nam!“ „Tai man gr?žins smeiguol?, ar ne...“,– susirauk? kaukas. Bet j? negailestingai ir spar?iai var? ? stovyklos pakrašt? neleisdami net apsidairyti. Jeigu kaukas vos pam?gindavo pal?tinti žingsn?, tuoj pat pajusdavo ? ment? baksnojant? smeiguol?. Staiga už nugaros pasigirdo dar vien? kanop? taps?jimas, ir sargybiniai lyg ir stabtel?jo. Gugis taip pat sustojo ir atsigr?ž?. „Smeiguolis!“ – vos nepašoko iš džiaugsmo. Ir iš ties? – atb?g?s kipšas laik? jo grob?, jo lob?, jo... Bet kai kaukas išties? rankas ? savo daikt?, kipšai v?l mostel?jo: „Šiaušk!“

Stovyklos pakrašt? visi keturi pri?jo netrukus. Gugis giliai atsiduso – apmaudu, taip nieko daugiau ir nepamat?... Tre?iasis kipšas padav? jam jo smeiguol?, kuris, pasirodo, iš ties? vadinosi „durklas“. Kaukas godžiai ?iupo ginkl? ir ?gudusiu judesiu prisijuos?. „Teks eiti“, – Gugis pats steb?josi, kaip nenori keliauti iš kipš? stovyklos, kas gi nutiko? Kas j? ?ia laiko? Kiek pyktel?j?s ant sav?s, kaukas net neatsisveikin?s patrauk? gilyn ? mišk?.

Ta?iau netoli tenuskub?jo. Vos pritilus stovyklos gaudesiui, kažkas švilptel?jo. Gugis pasisuko ir... nustebo. Nors ne, nelabai. Net keista buvo pa?iam suprasti, kad to jis nelyg tik?josi. Mat netoliese, atsir?musi ? balt? beržo kamien?, stov?jo kipšiuk?. Toji pati, kuri dainavo labai li?dn? dain?. Ir jos veidas v?l, kiek kaukas iš veido gal?jo suprasti kipš? jausmus, nespinduliavo džiaugsmu. Juodame veide žiban?ios ryškiai žydros akys veikiau bylojo apie li?des? ir nerim?. Gugis viena ranka br?kštel?jo per neklusnius gaurus ir pri?jo. Kipšiuk? – net ir ji buvo aukštesn? už kauk?, o Gugis tikrai nebuvo žemiausias tarp sav?j?.

– Tu švilpei? – kvailokai paklaus? jis. Kipšiuk? šyptel?jo ir atsak?:

– Tikriausiai. Ar manai, kad tau vaidenasi?

– Kiek suprantu, j?s, kipšai, ir vaidentis sugebate, – atkirto.

– Mes daug k? sugebame, – be jokio išdidumo pasak? ji, – Tavo vardas Gugis, ar ne?

– Gugis, – linktel?jo jis, – o... tu?

– Aš – Rimil?.

– Visai nieko vardas, – pagyr?, – toks beveik m?siškas... Jeigu b?tum dar „Ramil?“...

– Nepliurpk, – nutrauk? j? kipšiuk?, – nestuktel?jo ? galv?, kad ne veltui aš tav?s ?ia laukiu?

Gugis pajuto, kaip kaista veidas, – ak, štai ji kokia!

– Na ir ko tau iš man?s reikia? – atšov? atžariai. – Gal pasakysi, ko j?s, kipšai, ? m?s? giri? atsivilkote?

– J?s?? – išsišiep? Rimil?. – Ir ar visa ta giria j?s?? Ir kiekvienas kankor?žis turb?t?

– Žinai, – pasip?t? kaukas, – j?s? vyresnysis mane pasiunt? nešti žini? maniškiams. Svarbi? – tod?l ?ia tiesiog pliurpti su tavim neturiu laiko... Gal tu sakyk, k? nori, ir aš keliausiu.

– Ir kokia toji žinia? K? tau senis sak?? – sujudo ji.

– Oho! – š?ktel?jo jis. – Kod?l tur??iau tau sakyti? Žinia – m?siškiams. Eik ir senio pati paklausk!

Rimil? pažvelg? ? j? labai rimtu žvilgsniu. Susirauk?s Gugis tyl?jo ir stumd? koja kankor?ž?.

– Karas bus? – staiga tiesiai užklaus? ji.

– Karas? – kr?ptel?jo kaukas. Iš ties? juk Alsis kalb?jo apie tris dienas, o paskui... Ir Urkis kalb?jo, kad kipšus reikia vyti... Žmon?s tokius dalykus vadina karu. Ir kipšai taip pat?

– Ir k? padarysi sužinojusi, net jeigu karas bus? – paklaus? nesl?pdamas pašaipos.

– Sustabdysiu, – tvirtai atsak? ji.

– Tu?! – suprunkšt? Gugis. – Tu sustabdysi štai vis? šit? j?s?... kipšyn?? – Gugis mostel?jo ? tolumoje beveik nematom? stovykl?. – Sustabdysi kaukavyrius? Tai jau tikrai... – sukikeno, – kaip?!?

– Tu man pad?si.

– K?? – Gugis net išsižiojo. – Aš?!. Tau... pad?siu?! Kod?l?!

Ji pažvelg? tiesiai kaukui ? akis. Ir nuo to žvilgsnio Gug? nuv?r? šiurpas. Šitok? žvilgsn? jis mat?, jis jaut?... ne taip seniai. Motut? Gub? žvelg? lygiai taip pat veriamai, lygiai taip pat trikdomai.

– Tod?l, kad kitaip kipšai užpl?s ir sugriaus j?s? namus, – tyliai ištar? Rimil?, – tod?l, kad atims visas j?s? maisto atsargas. Tod?l, kad prikuls tuos, kas priešinsis, ir tuos, kurie bandys priešintis. Ir kipš? daug. Ir sugeba jie daug daugiau negu kaukai... – Gugis pašiurpo nelyg šiaur?s v?jas b?t? pap?t?s kalbant kipšiukei. Bet lengvai pasiduoti neketino ir tuoj pat šoko atsikirsti:

– O tu manai, kaukai mažai moka? Manai, mažai turime patirties kad ir medžiokl?je? Cha, nematei, k? Griaustis su j?s?, cha, kariais dar?! Kaip kankor?žius svaid?! Vienas kaukavyris – penki? kipš? vertas, ir mes dar turime draug?. Visas šis miškas – m?s? draugai! – ir ?ia staiga Gugiui toptel?jo ? galv? keista mintis. Kod?l ji kalba apie kipšus nelyg svetimus? O Rimil?, vis dar tebežvelgdama ? kauk?, tarsi atsainiai mostel?jo ranka ir kanop?le. Netik?tas sm?gis Gug? šveit? atgal. Nugara skaudžiai plojosi ? artimiausi? med? pajusdama kiekvien? žiev?s nelygum?. Nevalingai cyptel?j?s iš skausmo, susmuko ? samanas. O kipšiuk? delne – taip – delne! – uždeg? liepsnel? ir ?m? j? pilstyti iš vienos riešku t?s ? kit?.

Zvimbian?ia galva Gugis atsistojo – skaud?jo kr?tin?, skaud?jo sutrenkt? nugar?, bet akys nenor?jo atsitraukti nuo liepsn? šokio Rimil?s delnuose. Matai, kokie jie, kipšai... Klausim? iš karto sumaž?jo.

– J?s... Visi taip mokate? – atsargiai pasiteiravo.

– Beveik, – atsiliep? Rimil? ir grakš?iu riešo kryptel?jimu užgesino ugnel?, ištiesdama tuš?i? deln? kaukui apži?r?ti. Jis net apuost? – deg?si? kvapas tik vos vos dvilktel?jo.

Paskui ji ranka perbrauk? jam per kr?tin? – ir skausm? toji ranka nu?m?.

– Motul? ugnis teka m?s? gyslomis, – paaiškino Rimil?. – O ugnis, kaukai turb?t žino, degina ir pa?ius stipriausius... Kiti m?siškiai moka dar ir kit? stipri? ker?.

J?s gi turite vien? vienintel? nusenusi? ker?toj?.

– Ji nenusenusi! Ji... – Gugis šoko ginti motut? Gub?.

Rimil? tik šyptel?jo:

– Gugi, tikriems kerams reikia j?g?. Reikia daug j?g?. Reikia jaunyst?s. Reikia grei?io, reikia vikrumo. Ar ji vikri? Ar ji pasivaržys... Na, kad ir su manimi? – ir kipšiuk? v?l kažk? vikriai suv?l? delnais.

Ir štai prieš kauk? jau ne viena, o penkios kipšiuk?s šaiposi virpan?iame ore.

– Nagi, kuri tikroji? – atsklido nelyg penki klausimai. „Ach šit kaip... ?ia labiau nei paprasta nustatyti...“ – pasilenk?s Gugis staigiai ?iupo šakel? ir br?kštel?jo guls?iai per visus pavidalus – aha, lyg migl? per?jusi du, ties tre?iuoju šaka atsitrenk? ? kai k? kieta. Ta?iau jos su?iupti Gugis nesp?jo – Rimil? vikriai atšoko. Bet, kerui išsisklaidžius, jos akyse blykstel?jo kauko galvotumo ?vertinimas.

– Ir vis d?lto lazd? jums neužteks, Gugi. Neapsiginsite. Jeigu tau viskas vis dar atrodo kaip smagus nuotykis, kaukiuk, persigalvok. Alsis š?syk nejuokaus. Š?syk m?s? labai daug. Labai. Pats matei.

– Gal... – sutiko jis, – nors apie tai, kad jeigu k?, pakviest? ? pagalb? gal net žmones, – nutyl?jo. O senolis Urkis kalb?jo ir apie aitvarus. N?ra ?ia ko jai visko sužinoti... Tik pasak?:

– Tod?l mane ir pasiunt?, kad pasaky?iau, jog Urkis kažk? turi atiduoti geruoju.

– Geruoju paprastai niekas nieko neatiduoda, – pertrauk? j? Rimil?. Keista, bet Gugiui tai irgi pasirod? tiesa – ypa? prisiminus senojo kauko elges? per sueig?. „Vyti, mušti...“

– Ir k? si?lai tu? – sumurm?jo jis.

– Vardan mano ir tavo gimin?s, tai tur?si atnešti tu. Man.

– Aš?! – Gugis išpl?t? akis. – Bet Alsis man net nepasak?, kas tai!

– Aš pasakysiu. Matai, visas tas gin?as, kur? sprendžia m?s? senoliai, – tai j? senas gin?as – ?jo, gelb?jo, nesusitar?, vog?, kerštauja... „Apie k? ji ?ia?!“

– Mes gi ne?pareigoti t? keršt?, tad išspr?skime gin?? už juos. Jeigu sugeb?si parnešti tai, k? j?siškiai iš maniški? at?m?, seniams neliks d?l ko pyktis, ir mes jau kaip nors susitarsime, kad išsiskirtume taikiai...

– Bet kas k? pagrob?? Kada?

– Tu nieko nežinai?

– Ne.

– Tikrai? Visiškai nieko?

– Atrodo, jau sakiau – ne, – v?l pasišiauš? Gugis. – Tad jeigu k? žinai, papasakok, gal ir aš k? nors suprasiu...

Rimil? j? v?l veriamai nužvelg?. Gugis g?žtel?jo pe?iais – na, žvalgyk, jeigu taip jau nori... Tada ji prabilo:

– Seniai seniai, kai Alsis dar buvo jaunas ir paj?gus kipšas, kai dar jis žvelg? jauno erelio akimis, bet jau buvo protingesnis už pel?d?...

– Ir kuo pel?da ?ia tokia protinga? – pertrauk? j? kaukas, bet Rimil? nekreip? d?mesio ir pasakojo toliau:

– Pas kipšus atklydo jaunas kaukas, vardu Urkis.